

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

Mitxelena'ren itzaldiak Iruñe'n Donosti'ko Peñaflorida Erdi- Irakaskintza Institutoan Eus- kera bertako ikasleentzat

LUIS MITXELENA

Euskal-irakasle sonatu dan Luis Mitxelena'k Salamanca'ko Irakas-alakia irabazia duela, ba-dakizue. Uri aretako Unibersidadean «izketalaritza Indo-europearra» du bere gain erakusteko.

Egun aurretan Iruñe'ra etorri zaigu, ta emengo Euskal-irakaskintzako Alkian jarri da Abenduaren 11, 12 ta 13'garrenean. Berak oi duan maixutasunarekin itzegin du ta itzaldi oietan, «Erdi Aroko naparren izendegia», «Mundu guziko izketalaritza ta Euskera» ta «Bildumak, elkar-loturak eta eralguntzak» artu ditu bere izpide.

EUSKERA ALEMANIA'N

Antonio Tovar'ek piztu du berriro Alemanian, urte aurretan ixililik zegoen Euskal-irakasgoa. Bouda'k Berlin'en lendik sortua ta gero Erlange'ra aldatua zan Irakasgo au. Bouda zaartu da ta bere alkia utsik zegoen azkenaldi ontan.

Tovar, Gaztelera Akademiko lagun laster izentatzekotan degu. Au izan zan Salamanca'n Euskal-Katedra sortu zuana ta lan asko egin du gure izkeraren alde. Berriro, beraz, Tovar'7i eskerrak, Alemanian' euskera ikasko da.

DONOSTI'KO INSTITUTOA TA EUSKERA

Peñaflorida Institutoko erabaki ederra artu digu, bere Zuzendari dan Amoros jaunari ta bertako ikasleei eskerrak.

172 ikaslek eskabidea eginia zuten, ikastetxe orretan euskera ikasteko bidea sortu zedin. Borondate ori ikusita, Amoros jaunak ontzat eman du eskabide ori.

Beraz emendik aurrera, ikastetxe orretan euskera ikasi al izango du te borondatez nai dutenak. Era ontan, Erdi-irakaskintzako ikastetxe ori, euskal-irakaskintzaren aurrelari biurtu da Gipuzkoa'n.

AITA EMILIANO BARANDIARAN

Markifia'n, karmeldarren etxean ilberri degu Aita Emiliano Barandiaran. Azken-egunak uste gabeen artu du, ta ala ilda arkitu dute bere gelan.

Aita Emiliano musikalarri yayua zan, eta ala utzi digu bere Euskal Meza Liturgi berrian aln eroso etorri zaiguna. Oraingo Meza ori Euskalerriko alde askotan onartua izan da.

Aita Emiliano Eskoriak'ko Boli-bar auzoan jaloa zan 1904'garren urteko Martxoaren 9'an. Karmeldarren solfekoia 1920'garren urteko Uztailleko 28'an jantzi zuan eta 1928'garren urteko Azaroaren 22'an apaiz ordendu zuten.

Bere Maixu-lana Naparroa'ko VIllefranca'n eraman zuan, 1929'tik 1934'raño. Gero Nagusi-orde izan zan ikastetxe berrian 32 urtetan. Iruña'n lenbiti ta gero Markifia'n bere Nagusitza ta Musikako Irakasle ta abar izan zan urte askotan.

1966'garren urtean omenaldi ederra egin zitzaion zeregin auk utzi zituanen. Ala ere, irakaskintzan jarraitu du eriotzak eraman digun arte.

Organista ona zan. Musikagillie ere bai. Or bere Euskal-Meza lekuko. Bere illetetan Meza ori abestu zioten. Txisturako lanak ere oso onak eskelili dizkigu, Ansola anal

ospetsuak diotenez. Bach'en TOC-CATA ta FUGA EN RE MENOR, txisturako jarriak zeuzkan. Orain urte batzuek, Arenal'san Bilbo'n jo zuten lan au. Ansolatarrak. Bethoven'en seigarren sinfonia ere, prestatua zeukan txisturako, ta or gelditu da ia bukatzekotan.

Euskera aldetik ere, bere nortasuna erakutsi du. Bereak dira beste ren artean euskal-lan auek: Andre Mari Euskalerriko mendietan (1951). Andre Mari gaztediaren eskutian (1954). Gure ereslari bikaiñak (1967). Orrez gain, beste sei-zazpi idatzi utzi ditu euskeratuta, argitaratzaila baten zal.

Enderaz ere utzi digu bere «Método de música para seminaristas», urterik-urte erakustekoa. Gregoriano-likasaldiak eginia zan eta bere ikasgoen agiriak irabaziak zeuzkan.

Lan oiek guzaki merezi izan zioten Euskaltzaindi'ko urgazle agiria. Donosti'a'n ere urteak eginia zan eta ezagutu zuten guzaki bere jatorrisun eta nortasuna goratzen digute. G. B.

ALMANDOZ'KO ERRIA SARITUA

Naparroa'ko erri onak irabazi du Espainia'ko Turismoa'k antolatutako Apalnketa-Saria. Sari ederra, alajaila, 250.000 pezetakoa baita. Montreal eta Barañbar'ko Aluntamentuei ere, beren altamen ohorezkoa egin die, beren apal-en-lanetan artu duten arretagatik.

Azaroaren 19'an napar asko joan ziran Erronkari'ko ballera aldera. Egun artan, baillerako seme dan José Estornes Lasa, Naparroa'ko Euskal Jakintza Mintegiko lagun izendatu ta bere sarrera jaleratu zan. Jaun au bere itzaldia ematen ari zan bitartean artutako argakia da galfean agertzen dana. Berarekin alkar-izketa bat izan degu. Oso interesgarrikoak dira erantzunak. Ikusi zenbaki ontan bertan, 15'garren orrialdean.

KANADA'N JAKINTZA TA IZKUNTZA-BERDINTASUNA

Kanada'ko lurretan oso ongi artua izan da bertako legediaren aldaketa berria. Aldaketa onetan bertako arrazen moldaketa egin nai da jakintza ta izkuntza aldetik.

Oraingo aldaketa onak, Kanada'ren bi izkuntza nagusiak alkarren pare-pare jarriko ditu, eskubide berdiñekin. Ta ori prantzesak geien diran lekutan bazarrik; baizik prantzesak gutxiago diran lekutan ere berdin. Naikoa izango da prantzes odolokoak euneko amar izatea, lege auek bertan sandotzeko.

Ilabete onen azkenarako beste bederatzia liburu argitalduko dira. Auetan agai auek urrotuko dira: lan-mundua; bakoitzaren eta gizartearen saila, arraza desberdiñetako kanadatarren gizarte ta diruketa moldaketa; irakaskintza ta eziera; izkuntza legezkoekin artu-emanak; Jakintza-bi-

deak; Alderdi artako Uri-Buru-Elkartua, diputadu-etxea, Gobernua ta agintaritza nagusia; Elkar-teen burujabetza; beste endak eta auen eragilea.

Ikusten dan bezela, aldaketa ezta axalekoa izango, oso barnekoa batzik. Kanada'ko pakintzari endak bakoitzak ekurriko dion ikuntza, agiriago somatuko da. Erti ta jakintza sailak, naiz gizarte artu-emanak bihiro sendotuko ta ugalduko dira.

Beste azkenengo liburu batek, legedi ta eralguntza berriaren ondorenak aztertuko ditu. Oñia, biribilduta geldituko da Kanada'ren Eralguntza berria.

FIDEL CASTRO NUNTZIATURAN

Habana'ko Aita Santuaren Ordezkarie-txean jai batean egon da. Jai ori Monseñor Cesare Macchi Gotzaiora jaso dutelako izan da. Berau da Habana'k Eliz-ara-zako zeramatzkiana 1962'garren urte azkero.

Castro ta Macchi jaunak elkarrekin ongi etortzen dira. Orre-la, ba, jai ori zala-ta, Castrok bi ordu ta iru ordulaurden egin zituan etxe orretan Gotzai ta beste eliz-artzaiekin izketan. An ziran ere, diplomatiko batzuek jaiera etorriak.

Azkenean, Castro'k iritzera-koan, eskua eman zion Macchi jaunari ta agur egin zion esanaz: "laster ikusiko zaitu".

IPAR-AMERIKETA 200 MILLOIRAINO IRITXI DA

Ipar-Ameriketa'ko bizilagunak erruz ugaltu dira urte aurretan. Oraingo, ba-dira lurralde aretan 200 milloi bizilagun. Iru gizaldi bear izan zituzten, eun milloira iristeko. Eta beste berrogei ta amabi urte naikoa izan dituzte, kopuru ori beste eun milloiz getzeko.

Milloi oiek leku batzuetan bilda dira batez ere. Uri andietan, 63 milloi bizi dira, ta oien ingurutan beste 67 milloi. Amasei milloi ditugu erri txiki ta erdizkakoetan; 42 milloi auzo ta erri txikiagoetan eta amabi milloi bazarrietan.

New York da Estadu Batuetan lekuriak batean, bere 11.410.000 biztanlerekin eta Los Angeles, 6.780.000'ekin eta Chicago, bere 6.732.000'ekin. Ala ere, Europa'n ba-dira beteago dauden lurralde batzuek.

GAZTEAK EGUBERRI ABESTIEN KANTARI

Lezo, Errederi ta Oiarzun, iru erri oietako neska-mutilak, egitazko analitasunari asieta emanaz, igaz berreun lagun inguru elkartu ta iru errietara joan ziran beren EGUBERRI-POZA zabaltzera. Euskalerri guziko jendeentzat bide eder bat.

ARPIDE-KO-BRAKETA NUN?

Begira, NUN eta NOIZ ko-braketak egiten ari geran: abenduaren 23'an asiko gera bialtzen ABALZISKETA, ADUNA, AIZARNAZABAL, AIZPURUTXO, ALBITZUR, ALDABA, ORIA'KO ALEGI, ALKIZA, ALZO, ALZOLA, AMEZKETA, ANDOAIN, ANGIZAR, ANOETA, ANZUOLA, ARAMA, ARETXABAETA, ARRIARAN, ARRONA, ASTEASU, ASTIGARRETA, ATAUN, AIA, AZKOITIA, AZPETITIA, BAILARRAIN, BEASAIN, BEIZAMA, BERASTEGI, BERROBI, BRINKOLA.

ZENBAT BURU AINBAT ABURU

LAZKAO

«Piparra» idazlariari agur: Ete-nekan piper izenarekin izenpetu bearrik, naiko naikoa zan ta zure idazkia irakurtzea ezit-butsurik etzekuala ikusteko. Ori dela ta kontu «Azia», «Piparra» oso mifia ba da kalte egin lezaizuke gero... Ta oroztat gaiera titi usala botatzea txarra bada piper mifia usala botatzea ohea ez da. Ta zuri eskeltentzen zaizun piparra oso mifia ta usai aundio da. Ni «Piparra» kin baten nago gauza okerrari etzailola omen egin bear naiz eta Eleiz gizonagatik etorri. Banañ niki bearri eta zuri «Azia» esango dizutena da okerrari aurpegia ematen egi osoa esanaz eta aurpegia azalduaz eman bear zaila. Eta len eta orain eta gero esango dizutena da gauza zuzendu ondoren izuparringa jotzea biotz kaxkararen gura bidea dela ta bere ondorena etsaitasunak eta asarreak sortzeko izan liteke. Oraitia gelaio... Batzuek izentatu gabe utzi eta eleiz gizonak izentatuaz azal-azteak beste zerbat okerrago esan nai duala. Naiz eta «Piparra» beste aukla bat eman.

ARNARIA

IDAIZKOLAKO OARRA: Nola sa-latu besteak arpegia eman bear du-tela esanaz, norbera izenordez agor-tzen danean. Zergatik norberaren izena ez azaldu?

BIZKAI A

USANSOLO

USANSOLO'KO ELEIZA, ETA EZ USANSOLO'REN ELEIZA

Lenago domekan Usansolo'ko elei-zan nintzan, neure uringio senide bat il zala, ta bere illeteraia. Bein be egon oñakoa nintzan Usansolo'n eta pozgarria izan zan niretzat, euskeraz entzutea mostradore ingurua eta jokuan taberna baten, neure errian be, askotan jotzen ez dala, niki uste neban bañ eus-kaldunago dagoala konturatu ni-zan. Ga dakoa'oren auso aundi au. Eleiz inguruan be, euskeria gelaio entzun neban erdera bañ, jentea bertara eltzen aisi zanean.

Banekan zeozen, Basajaun gal-dakar idazle langileari irakurria emen Zeruko Argian bertan, bañ ez neban uste albeste. Asi zan mezea ta an barrun etzan entzun lauria, oraindik, eta erdera Usan-solo'ren eztean. Euskerarik etzan izan ez guretzat, erbestetik joan gifian albeste euskaldunontak eta beste albeste usansolotarrantzat. Ziur nago gelaio gifañ, bañ m-lorizatz artuta be, eta bertakotzat be, eskubide batzuk daukaguzala esan bear.

Nik umetia, lenengo Eleizaga-nako kritika, gogoratzen eta gogor-razten nintzan, an gure aurrean ilda egoanarena izan zala. Berak esaten eban, zelan joango zan elei-zara, «gure erri gelaia eleiza esan-juk, pultipotik, beste batzuk erre eben pu'pitotik» guzura esan ez-keru. Ori gogoratuz, eleiz gizon batzuen guzurrak, beste batzuen desnaturalizazioa, joan jatan ille-tarik gelaia. Eneban bota dirurik, bañ bal agindu neban botata ir-a kurien aurrea, gerakera au, gizon bati bere azken gurra be, bere iz-kuntzan ez egitea.

Usansolo'n dagoan eleiza, Usan-solo'koa izango da ormaz, bañ a Usansolorena ez da. Bertako abe-deak be, ez dot uste ipifiko dabe-zanik altaran dagoan San Andres zaindarien kurtuzean, bañ nori daki??

SENTIARTEKO BAT

GALDAKAO

AGINTARIAI

Gure erri ontako txalde edo ka-lerik aurrean edo nausena, orain bi edo iru urterarte Bi'ba'o-tik Donosti'ra txitxibala zan, al-bo-bide barria eginda irigi eban ar-te, bañ, ordukit ia erriaren onerako bakarrik dagoala esan gen-za, erriko belbilla eta Duran-go eta Arratia'ko belbi nagusiak bañ beste belbi askorik etzail-lilelako. Aldi ontan, bañ, belbi

asko ikusten dira geratuta txalde-ortan, amabost egunian alderdi ba-ten da, beste amabostian beste al-derdian da, oien artian ez burdibil edo kamioi gitxi. Egunez, eztabe arisurik emoten burdibil orreik txalde zabala dalako, bañ, gau-baz argi barik ba'dagoz, egoten di-lan legez, arisgu andia da bertatik iserri biar daben belbillaiztat. Orain egun batzuk, erriko bel-bil txikidun batek gaubaz juan-biaria izan eban txalde orreiatik eta, Jaun-Gokuak berak bakarrik daki zelan etzan sartu bertan. Za-makoa eldu bañ leixuago, gerta-tuko egon zan burdibil andi baten, «trailer» esaten dauten burdiñ ar-tera, atzeko alderdik urtin urtin, da euzkaleko burdin orreik, eze-tiko eta bati; beste gau asko-ortan be bertan ikusi dogu burdibil-ori. Ez al'dira konturatu gure erri-jabola'k edo erri-zañak arisgu-garri dirala gaubian argi barik ta-mankulo orreik? ez al'dauek utsu-ne orreik egiten dabezanal zema-l-tuteko eskubiderik? edo bertan fihliten galarazetoko erarik?

Pozituko gintzaizke neurri bat ar-tuko balenuek, txalde orreik gelaio bez ibili biar daben baitura edo seguridaderako.

JAKINGARRIA

ZERUKO ARGIA'k 249'gn zen-bakian dirauskunez, Tolosa'ko Vda.-lik eusko-ikastola bat iregi dau erri-ortan. Benetan yaku atsegin Ulal orreik artu daban erabagia. To'osa, beti izan da eusko-galetan, da batezere Euskera'n, aurrenengo izan dala, orreagatik darambila tolosa'ko euskeria txukune eta, oin be bera, Tolosa izan da era-kutsiten emon dabena Euskalerr'i-ko Udala'k zein jokabide artu biar daben euskerat'az, «beste aianta-mentuetzako ispilla ta ikasbide» izan biar leuleka dirausku gure aldzinkig onek, bañ, tamalez ezta orretara izango lan du ga-ba'dogu be. Gure erri ontako Uda-ia, eta izango beintzat, «Tolosa-kuak artu daben erabaria lenengo erodutaz edo ejemplo'tzat artuko dabena, euskelizaletsun gitxi-kun diralako na'la ta gienak euskal-odolekuak izan.

«Ia ta eusko-ikastolat'az zer-bait idatzit dugu, esango dogu gu-re erri ontan sumatzen dan eus-keria ikasteko za'etazuna azken al-dian, azalez beintzat; egunero dau-kagu batenbat itaunka ia uste ire-gitiko eta dabi bertoko eusko-ika-stola. Poztuten gaitu zaleatsun orreik, bañ, itaunduten dauke-benoi esan biarran gara etxatigui-la ziur noz igriko dan, orretarako dagaun batzordiak etzabelako era-gopenak bañ aurkituten alderdi guztietan: Ori ta guzi be, uste do-gu zerbat egingo dabela aldi an-dirik bañ len. Aurrera euskeliza-lak bilzdu parik!

ERLOTZ

Ila onen 2'gn zortzitarreko jaus-keria baten, jausi bere tartarraz bi-txabeleko zulo baten, zelanguz zu-lua izango ete zan beral ta, Exke-barri inguruan il zan Urkijo eta Aurre'tar Bentzela «Wencesao» 34 urteko gizon gazte euskalduna. Emaztea gaxorik eta umetxu bat, eta beste bat laster etorriko dala, itxi dauz, Golan Bego euskaldun jatorra.

GABON JAIK

Laster jatorriguz Gabon-jayak, eta, antza be artu dau eguraldiak be jai ospetsu orreik datorkiguz-a, ze, lerro auk idatziten gago-zan egun ontan edur zuriz apain-du ta daukaguz Euskalerr'i'ko al-derdi guztiaik. Ongi jan da edate-ko egun atsegin-garriak. Gabon-jai batenat zoziozuen gure dan-tseguz gure irakurle guztiaik ZE-RUKO ARGIA'ren bitartez,

BASA-JAUN

ONDARRU

ZERUKO ARGIA Asteroko gure izparingi jator auxen artzen do-ten guztian nire lenengo lana au-xen izaten da. Bizkaiko alibistak dakarren orri aldera begiratzea, eta zera da gertatzen dala?

Bi edo iru erri bañ basterik ez da ikusten. «Bizkaian ez aldagio ori bañ euskeraz idazteko zale-tasun geyago?

Ni ONDARRUTARRA naizen ez, kero mifia andia artzen dot neure erriain gutxi ZERUKO ARGIAN ikusten detelako ia bada baten bat asten zera'ten, ba dira Ondru al-dian orretarako bat eta bi bañ geyago yayuak diranak eta.

CANARIAS ETA ARIKA ALDEAN

IBILLALDI bat eginda gero emengo ontzi danak etxeratutak ge-ra.

Ni ere andik ibili naiz eta ba-ten TENERIFEN gogozala zapi edo zortzi gizon euskaldun agertu ziran gure ontziaren aurrera. Ene-amen euskaldunak, zein emen-dik? ba gu kantuan etorriak gera KORO EASOKIN eta gaur ga-bean dogu azkenengo konziertoa. Ia ba gu ere or izaten geran, zuen abestiak entzuten eta an izan gi-vian bederatzi lagun, eta zelako abestiak entzun BOGA BOGA, GERNIKA'KO ARBOLA eta abar ta abar, toki aytetara eldu eta gu-re abestiak lan abestuta entzunik ez geunkan guk gure poza inori salatu.

Eskerrikasko KORO EASOKO LAGUNDI GUZTIARI.

GURE PORTUA

Badagil gure errian zer esan me-sa portua dala ia ez dala.

Difonez alibist lasterren asteko dimala portu barria egiteko, eta a-erriko arantzale geyenak ditenez oso kaltegarri izango da portu ba-ri ori; albeste biar abestu dan gure plai ori galduko da da betiko, artibal ibaia be geyago ontzi rik ez egiteko beze'a geratuko eida, eta portu nagusiya bere azuko txartua, gu geatuko dala diñue; onek da-nok jakinda nai gastatu leike ain beste diru, aurreratutzeko garal-tzan gaudela.

ARRANTZALE BATEK

ZEAURU

ZEZILIA DEUNA'REN EGUNA

Andra Mari Parroki'ko Abesla-riak ospatu eben, Zemendia'ren 19'-an, musikoen Zaindaria dan Zezi-lia Deuna'ren Eguna. Meza Nagusia abestu eben, eta ondoren bazkaria Kantin'ko taberna. Ondo gertatu-ta egon zala jana esan eben. Orre-ian da, ba, izan be Nikasi.

Absleriain, bear bada, ondo i-go-erko eben egun ori... bañ, guk diñogu: egun orretan egin egin ete legike zoezertoko genteentzat be? Euskalerria beti izan da absleriain, eta Zeauru be bai, eta orduan, mu-sika gaitien egiten dala onartu izan leiteke. Datoren urtean bai?

SAN ANDRES JAIK

Asterri auzuneko Zaindaria onen ermitaxoko Urreko arxan magu-lean dago. Errigo abade dan Agi-re'tar Eliado jaunak emon eban Meza eta Itzaldia egin be bai. Egual di oio eurusitua egin eban, eta ita-rota ziraan beste maldak, ezirean bati Asterriko sakuldeetan.

Zenbat biskuntzi eta solomo er-jan barik geliditu bear...!

Datorren urtean egun obak i-garrotekutan dagoz Asterriarrak, or-dureko Iherduero'n tximist-argia be izan dauelakoa.

SORTZEZ GARBIA'REN BEDE-RTIZURREN ETA EGUNA

Erri onetan oitira danez, erasan-andagaz ospatu doguz Sortzez Gar-biaren bederatzit-urrena eta jai-a. Beste urteetan biar degu giti-gi-ko ikusten izan degu eleizkizunetan; bañ uste dogu, gentea len bañ geyago erri'k kanpora bear elten joatan dalago izango zala.

Sortzez Garbi eguneko eleizi-zuna'ren ostein, Maria'ren alaba'n taldeakoa euren Batzordea barri-zatu eben. Neska gazte ta trebek diral zuzendari'zat aukeratuak, eta talde oin kutsu barri bat emongo dauksila itxaroten dogu.

SARIAK

BIYEN Aesne-kooperatibako al-kartideak euren urteritako Batzar nagusia euki dabe. Entzun dogunez, ausarti agertu diru urtean baserri-tak batzuek euren eskubide aldez-tuten. Ori da bidea norbere burua jasoteko.

Baita be, Batzar onetan egiten dan Zuzendari, 1.000 pestatagaz irakur-tu izan dira: Eugenio Uriarte, Bentakoa; Angel Bernaola, Ipiña-burukoa; Marcos Zuloaga, Urkis-koa, eta Franzisko Intxaurre, Otsein-mendikoa. Zorionak.

EGUALDIA ETA GORBEAKO ARTZAZA

Ainbat autu-mautu egin dabe Biz-kaiko egunkariak, eta Zeruko Ar-giak berak be bai gure Gorbeko Artzazaren denpora igierkizunak di-rala ta ezitrala. Guk, erriat lez, pozik artu doguz bere orrtzarilek-rik bañ ezatigui ba ain zortzot ibili dan bere igierkizunetan.

Ude azken onetan, Gorbeko ar-tzazai, Pablo Sagarna'ren antxiña

ko lagunai, ardi asko il yakez ko-kaldea dala ta ezitla. Bañ, gero? Eldu yaku negua bere erri edur eta oizakaz... Guk, ardirik ezatigunok, Zututeko sukilean, eguraldi ede-rrak igaroten doguz domeka arras-tietan batezabe, gaztañ erreak je-tan.

ERIOITZAK

Plaza'n: Julia Loitzate
Altza'n: Manuel Bengoetxea.
«Fintxo».

Golan begoz.

Gabon, zozioitsuak Zeruko Ar-gia'ren irakurle guztiaik.

GORBEATARRA

ARRATIA

Lur onetan dirua jaun, bañ jaun-engeaz be gurako genduen guztia ezin lortu ba. Iru-lau txakur eskuan artu, saloki edo denda batera sartu, euskeraz irakurri ta idazteko jakit-uria eresi al ba'gendu, gure arteko arriputz gixajo bana batzuk alde batera ixirik beste aparatuak, etse ta atzerriko, geien-geienok jabetuko gintzaizke esandako jakit-uriaz, bañ, jakituria eztan lez diruz erosten dana, eta buru begi-nekepean portzea be zelan atsegin ez jakun, kezkarik bako lo bako-tsuan jarraitzen dogu nasai-nasai-rik. Zenbat Arratia'k eta gara geu-re izkuntzan irakurri ta idazteko ikasgura bizi baten jabe garenok? Nire uestez oso gitxi. Zenbat. A-pri-ku'ko basamortuan baltean artean dagon atserapena ikusi edo entzu-nik, batzuk barre eta beste batzuk erukituten garenak? Geienak; ba-ñ begibatean du bestean durabil-gun errotraria etzogu ikusten zori-tzarrez. Iñoi irakurgai bat eskuan artu ba'dogu, zenbat denporun euki dogu zabalik eta zelako arretagaz beztu dautaguz. Arretagaz begi-tuzte zer dan be ezatigui eta biz-ko bañ bizkorrago baztertuten do-gu begiak minduta bere orriak di-pullagaz igurtzita ba'leog lez.

Bein Bilbo'ko kale baten erakus-leio edo eskaparate baten idatzi, li-buruari begira negoaile, beste gizo-nezko gazte bi be antxe baten gel-di-ditu ziran, eta begialdi zorrotz bat egin ondoren bati besteari: «Eus-kerazko gitxi dago, kaskarrak dira eta gaiko antzekoak». Egi andia, gi-zena, lodia ta biribilla; ni buru ma-ruk eta lotsati ixilik egon bear.

Beste urburuetakoak alde batera itxirik, or doguz Bilbo'n bertan eguneroko bi bata bestea bañ orri-tsuago ta izpatsuagoak, eta egune-ro millakak saldugaz irabazi ede-rrak emoten dagoz. Irabazi ona sar-tzen dan etxean mifia garia ta soñ-ko apañak legezko dira. Erdere ta erderazko gauzak loditu ta azal ede-ragoagaz bizi daitazan ezertarako min barik emoten doguz astean bost-sei ogerleko, bañ euskeraren indarbarritzerako astean lau lauer-leko emoteak min eta ofaze ikara-garriak sortaritzen daukuz.

Ia ba Arratia'rok: Tinko jarri gaitzan, eta antxiña bateko lario Pitix, eta Yurre'ko San Kristobal ganean, Uxar'en bizi ziran «ba-sa-jaun», jentilen antzeko indaritsuak izaten geran; areik soñez ziran in-dartsu, buruz izan bear gara gu; gure, ondorengo ta erriaren onerako. Ez gaitazan bizi batzetera begira. Begiratu daigun zabal, urrutira eta gora itxasgizonak ba'gintzaz lez.

Arripedun, subskritore egiteko il-ai, Lotzalla dogu, egokienak. ZE-RUKO ARGIA txukun onetan dogu be-re zuzen bidea ta egin daigun eska-ria urte barriaren lenengo astean etxean izango dogu-ta. Astean-as-tean artuko dogu, ta urtearen zabal-luzean zer irakurrita zer ikasi etxean izango dogu bertso txortarik poli-tenakaz. Ordinake dogu gauzarik errezene; eguneko txikito bat gi-
(8'garren orrialdean jarraitzen du)

Z. ARGIA'REN txartela

ILLAK

BIZKAI A

BILBO. — Claudio Eguen Igaritua, Juan Uribe Ozkoi, Luis M. Rouse Ge-reiz, Jose Belz Mendizabala Perez Onaitakoa, apaiza; Buenaventura Millan Sedano, Demetrio Uribe Bilbao, Miguel Sainz Dorronsoro, Manuel Belleda Ma-zias, Camino de Ochacozas, 6, Caserio Bilbao; Margarita Belz Salazar, Bitor Etxandia Yartza.

ZALLA. — Agapito Gutierrez Tobalina, OSTUELLA. — Paula Izquierdo Gon-zalez.

SESTAO. — Fortunata Etxandía Regil, MIRAVALLAS. — Leona Giland Gan-zabal.

BARAKALDO. — Gertrudis Ramila Sanderos, Inés Santidrian Teran, Elena Hergadoz Egiluz.

GROZKO. — Kasimiro Arizmendi Ar-batza.

Sopelana. — Domingo Madariaga Bil-batza.

MARKINA. — Alta Emiliano Baragira-ran, Euskelizaleak.

ALGORTA. — Zedeñido Segarra Etxe-barria.

MUNDAKA. — Josefina Artazar Ar-kedi.

IAS ARENAS. — Basilia Romero Ca-marero.

MURUETA. — Paskuala Urtizua Urtizua.

YURETA. — DURANGO. — Juan Ferre-ria Onandia, Aniel Garro Gorrotxategi.

LEZAMA. — CALDARCA. — Esteban Bizkara Gonzalez.

KORTEZUBI. — Juana Gerrickapitia Gendaberrera.

EXBERRIAKO SAN ANDRES. — Ma-ria Dolores Barinaga-Hemeteria.

ABADIANO. — Petra Ezeleta Men-dizabal.

ARRANKUDUGA. — Agueda Barinaga deka.

PORTUGALETE. — Epifania Melendez Lopez.

ARABA

GAZTEIZ. — Leandro Ganso Ortega.

LLANETO. — Juan Belasko Nortza-gara.

ADANA. — Indalecio Sandoval Her-nandez.

LEZAMA. — Maria Joakina Arbid-e Olabarrieta.

N A P A R R O A

IRURIA. — Javier Garbata Senosiain, Hospital Psiquiatrico de Navarra, Ter-ra-sa Jaimeana Lagarza, Sira Uñal-deate Aramburu, Fulgencio Belzunejo Elcano, Andres Hugot Burgeta, Piro, José M. Martinez Diaz, Isabel Maria Almagro Medina, Laura Prieto Abian, Monseñor Miguel Turralde Etxebarria, Manuel Gallardo Martin, Paula Esnaola Ortiz, Francisco Amendiarri Zudair, Ascension Irizuzun Gortari, Victoria Asenjo Ze-ligutia.

AURITZ. — Burgete. — Francisco Garate Respicio.

CINTRUENIGO. — Rafael Lataillade Al-deko.

TAFALLA. — Emilio Ruiz Huarte.

LEGARDA. — Maria Etxeakarte.

ASPURIZ. — Florentino Dominguez Villa-nueva.

MUSKIERIA. — Tudela. — Pablo Oliv-er Diaz.

MENDIGORRIA. — Joakin Salvador, Bel-tran.

BEIRE. — Marina Ordo Lakasta.

ARTAJONA. — Patrocinio Arrastia Go-rriño.

EL BUSTO. — Simona Gonzalez Lora.

ANUE. — Constantino Zubillaga Iñan, médico del Valle.

ARGEDAS. — Bartolome Martinez Esku-rra.

TORRES DE ELORTZ. — Venancio Mar-zilla Samsirena.

ZILBETI. — Martin Ibarren Alzuparra.

GUZKOA

DONOSTIA. — Leandro Lorz Ortiz de Zarate, José Gorostiza Iñarte, Fructuoso Medrano Artzi, Mariadina Asnaraz Azkuna, Rafael Lataillade Aldekoa, Timo-tea Arrieta Alonso, Fidel Orqui Fuertes, Felisa Cruz Passmar, Mercedes Morate Rey, Celedonia Martinez Pascual, Juanjo Egiluz Etxebarria, Eusebia Lizarri Etxebarria, Romana Lizarraga Aramandia.

Francisco Asis'ko Ordóñez Fernandez, Ebaristo Goni Martinez, Pilar Galtza Alala'ko Ibarra, Fructuoso Medrano Or-tiz, Josea Barbesguy Bilkondo, José M. Soroa, 15.

URRUTIA. — Maria Kruz Urretabiz-kala Urbitzu.

TOLOSA. — Raimundo Urdaniz Itzi.

ELBAR. — Fernando del Barrio Ma-lia, Jose Bilbao Lopez, Diego Osa Unue, Generalissimo, 15-4. dcha.

ERRENDERI. — Manuel Arana Zaba-la.

IKAZTEGIA. — Karlos Xabier Eiz-mendi Aldasoro.

ZUMAILA. — Pablo Epelde Segura.

ARRASATE. — (Mondragon). — Bizenta Axpe Mondragon.

ELGOIBAR. — Jose M. Iñiguez Begi-ristain.

PASAI SAN PEDRO. — Ricardo Fer-nandez Lopez.

ONDARRABIA. — Margarita Altzuri Bereau.

ALTZA-ERRERA. — Jose Múñiz Pi-ñero.

ZUMARRAGA. — Nizeto Kortaberria Olartabaz.

LARRAUL. — Teresa Perpetua Arza-luz Oteabiz.

LAPURDI, BE-NAPARRA, ZUBEROA

HAZPARNE. — Giralte Albert, Ortes-nekoa, Giralte Albert, Ortesnekoa.

DONIBANE-LOITZUNE. — Dagorrit, lege-gizona.

SENPERE. — Pierre Beronet, Prutx-nekoa.

BEKKOUTZE. — Denis Biddart.

BANKA. — Mikel Erramuzpe, Oñe-koko.

ALDUDE. — Esteban Arretxe, Aske-tako.

SENPERE. — Pierre Beronet, Prutx-nekoa, Harrosteigiko etxeandrea, Mant-toeneko Marfana.

LEKURNE. — Etxebarri, erretore jau-ne, Loustaud etxeara, Manex Apeztegi, Xokolatena, Etxerri Uherko etxe-koandrea.

BIDARRAI. — Maria Orhatzaga, Lu-rrerenekoa.

Zeruko Argia

Naparoko-Kantauriko ta Ara-golko Kaputxinoak dira jabe.

Zuzendaria:

JOSE IGNAZIO GABILDONO PUJOL

Diru-zaltzale:

AGUSTIN EZEIZA ITURRIZA

Illaren 1'goan = 124.828,97 pe-zeta dirutzaren jabe zan.

ARPIDE-SARIA:

Urtekoa 190 pta.

Atzerrian 265 "

Aidez artu nai bada, galdetu.

GAZTEEN KINKA TA ATZERAPENA

Alde guzietan degu gaur kinka larria, kezka zorrotza: diruketa-saillean, politika-arazoetan, jakintza ta Erlijio-galetan... Ikus dezagun larritasun au nundik datorkien sail auel guzietan. Baita gorde bearko ditugu, ala ere, ba-koitzak bere aldetik duan arpegi-aldea.

Egia esateko, aurrez, ontzat eman bear ditugu lengo aldiaren sortu izan diran balioak, gure aurretikoen lan jotarrak; baiña era berean salatu bearko ditugu, izan ditugun eralguntza-ekerrak eta zaarregiak, gaurok aideari ez-tagoziokan. Ta ez salatu bakarrik; zuzendu ere egin bearko ditugu, gure egunetara okertuak etorri diran kontu guzikiak.

Ta gure erriari gogozkionez, eztegu emen diruketa-aldeetik atzeratuta-ko erriak, Europa aldera begiak jaso ezker, au ere egi osoa ez izan arren. Baiña emen degun atzerapena, jakintza ta espiritu aldetik datorkigu. Gure gaztedia esnatzen ari zaigu. Ta poliki-poliki ontzat konturatzan ari da: biotzik gabeko kapitalismoak ito ta galdu dizkiola bere baliorik onenak, giza-balioak, alegia; gure erriaren balioak baitipat. Ta dirudunen gogo bakarra, beren dirukopurua zaitzea ta geltzea izan dala, beren aukerazko bizimodu-ari beko jendea zapaldua irau-araztea.

Eliza ere, legetza aul eta paterako teknika sailleri bakoitza komeni zalon teoloji bizi ta egikorrak eskolatu egin.

Jakintza aldetik, gure gizarte onak teknika sailleri bakoitza komeni zalon teoloji bizi ta egikorrak eskolatu egin.

Ikustekoa da nolako alegienez babesten duten beren bizimodu gozoa ta irixi dituzten eskubide bereziaren alderdia.

—Kontu gazteie —esango dizute-marxismoruntz jotzen dute-ta—.

Monseñor Helder Camara'k dioenez: «Marxismoari joko ortan jarraitzea, Erlijioa erriaren lo-belar egitea ta Eliza basteratua ta basteratzaile jartzea izango litzake».

Ta beste leku baten diona: «Komunismoari indarra ta biziak ekarri bearrean, jendea artzeko ideia zorrotzetatik alde-erazi egingo du (jakintza-aurreapenak); onen bidez nazioko politika, gizarrelan eta diruketa saille-tan sartzeko bidea zabalduko baitiguen».

Naikoa degu komunismo-bildurrez gero buruak gordetzetik. Aitzaki orrek ezitugu kalte gutxi egin. Erreza da, noski, komunismoaren kontra gure madarikapenak botatzea; baiña ain erreza da kapitalismoaren sustrai ustelak bistartzea ere.

Eskura dezagun adibide bat: oso denbora gutxi dala, batu dira gure Gotzalek beren Nazioko Batzar Nagariari. Ala ere, lillak jan gaituala esan ditake, naiz ta albistarietako langileei izetaldia eskolatu zaien.

Gauza bat dago garbi: gure erriak ezio jalarik txikiene ere eskolatu Batzar orri. Bost ardura or esan diranak! Zergatik oztasun ori? Erantzuna eskura degu: orrik ezer espero ezutalako erriak. Batzar oiek alperrikakotzat jotzen ditte jendeak.

Ta Euskalerriko Eliz-Gidariak aitatzen ba-ditugu ere, beste ainbeste esan bear degu. Maiz esan izan degu gero artean: «Euskalerrian ez ote-degu gizon bat —Helder Camara'ren pareko bat-edo—, gure erriaren gal-dereel erantzun egokia emango dionik?».

Emen, jendearen «konturatzera» bear degu, eralguntza guzien zuzen-keta, gaurok aideko teoloji bizi, ekitza egikar bat argi jarria gure gaz-tedientzat.

Frantzia'ko Gaztedi-Ministroak, gaztediarentzako bereziki antolatu ditte gidaritzak bat, gizarde-diruketa sailletan laguntzeko zuzendaritza, ta gazte-diarren ikas-aldi ta ekitzetarako aukera.

Gure ere inik bearrena au degu: Aurrenengo egin bear degun lana era-baki. Ta guk uste degunez, giza-galetan eta espiritu-saillean degun atzerapena ta jakintza-bidean dakargun aukerla da batez ere, gure gazteak no-labaiteko asmoetara bultzatzen dituan akulua.

Sortu dezagun, ba, gure gazteentzako egitarau garbi bat jakintza al-detik. Guzikiak sartu ditezala lan onetan. Utzi alde batera negar eta illetak. Gerta dezagun ekitza-jotarra ta guzia bere bidez etorriko zaigu. Onela ba-karrik uxatuko degu askok bildur duten komunismo-erriku ori.

LOYOLA'KO TORRE ZARRA

Aita Jose Maria Rekondo, jesuita historiegille azka-rra degu. Nik uste donostiarra dala; baño ez nago on-tan zurtasun osoan. Langille purratuta da eta do-kumentu zaarak arkizten berebiziko gaitasuna dauka.

Berak billatu zuan San Inazio-ren bizitzari tokatzen zitzaion berri oso garrantzizkoa. Dokumentu aparte-koa benetan, Aita Rekondo-k Naparuko 77reinuaren paper zaar artian aztertutako auxe.

San Inazio-ren bizitzako pasazio berezi bat argitu ezik, amasei-garren mendeko napar eta gipuzkoarren alkar artian-emanetzaz asko esaten digun dokumentua.

Orain, Aita Rekondo-k Loyola'ko torre zarra gai ar-tuta esturio sakoni egiten digu. Bere lan auxe «Real Sociedad Vascongada»-ko boletinen agertu da, eta me-rezi du bere mamia zabaltzea eta jakineraztea.

Orainxe aiatu dute boletín ori ez da gelegi ir-akurten, eta zabalerazte penitatu det artikulo onen bidez. Nik uste euskaldun geienak maite degula gure Patroi Aundia...

Euskeraz bere lanari titulu au ipiñiko genioke: Loyola'ko Torre. Berzite bantatzako oarpenak.

Aita Rekondo-k bere lana Zuloaga pintorearen itza-kin bukatzan du: «Loyola'ko Etxe Santua ondamenti bat eginiñ dago». «Au besterik ez altzuan esan Eibar-ko artista ospatsuak?»

Nik biyetz uste, baño utzi daigun or gaintxoan ager-tu ditugun iz oiekien bakarrik. Naikoa eta gelegi ere ba dira-eta.

Bai: askori arrigarri irudituko bazaio ere, Loyola'ko Etxe Santua zorigaitzotako etxe antzera agertzen zaigu. An barruan ezerk gogoratzen al-digu San Inazio-ren denboran zan etxea?

Ezta antzik ere. Antzemanik ere ez. San Inazio-ren denboran eta baita aintziña-aintzi-ñan nola zan asmatzen gogoz alegindua da Aita Re-kondo. Enrike laugarrenak, Gipuzko, Bizkai eta Araba-ko gazteluak bere erriko gandoz arroak bota erazie-ko agindu zuanian, gaztelu zaar aiek bere antza betiko galdu zuten.

«Nolakoak ziran orduan, amalau eta amabostgarren menpean gaztelu aiek? Zarautz-ko Torre Luzea eta baita Zarautz-ko eliztorrea ikusi dituanak, pentsa beza bi etxe oien antzekoak ziralako gure Aide Nagusi arro eta gudalari aien etxeak.

Aita Rekondo-k ez du eskatzen sasoi artako etxea berrierazterik. Guk Loyola'ko Etxe Santua gaur dagon bezela ezagutu izan degu beti. Aita San Inazio-k ere, guk gaur ikusten ditugun ormaik ikusi zituan, eta orma aien barruan bizi izan zan.

Baño, etxe barrua gaur dagon bezela al-zegoan? Ezta urremarik ere. Loyola'ko Etxe Santuan, ¿Zenbat geye-gikeri ez ditugu ikusten?

Loyola sasoi batean nola zan zeatz oso ipintzen eta agertzen du bere idazti eta argazki bidez Aita Rekon-do-k.

Ez dago beste erremediorik. Pixkanaka-pixkanaka Loyola'ko Etxe Santua bere aintziñako izaerara biurtu bearko da. Ez da lan au urte batean eta biyan egingo dan lana. Ondo pentsatu bearrekoa da.

Bear bada guk ez degu ikusiko. Baño gure ondoren-goak, Jainkoak lagun, ikusiko dute. Eta nik, Aita Re-kondo-ren lana dala bitarteko, ikusi detala esango nuke.

JOSE DE ARTECHE

NAPARROA TA EUSKERA

«Principe de Viana» illeroitik ar-tuta, idazlan jakingirri au argitaz-zen degu:

«Euskera dakiten sei bat atoko Erronkarin izten diranean, diokin galduko da Naparroa'k duan euske-rarik bakunena ta naparrena: Erron-kari'ko euskera».

«Gaur darman aidean, urte giti-ri barru galdia da Soraitu, Aezkoa ta beste bailera batzuetako euske-ra».

«Kontuan artzekoa da au: euske-ra gizaldi bakar batean atzeratu za-la Tafalla'ko atetatik Auhemendien oinetaraino. Ori, orduan teletis-tarik, radiorik eta beste gaurok erdal-aziedun bultzagillerik sortu baino lene».

«Zenbat urte gelditzen zaizkio euskerari Naparroa'n? —Ilda gero, salda bero— dio esan zaarak».

«Etorriko da gero beste gizaldi bat, gure gizaldia basatitaz joko duana».

«Naparren izkuntza» gaitzen utzi zuten —esango dute gerokoak, mila-laka gizalditan irauindako izkera, ala-jaiñal Beren aziera ta aurreapena, eziera ta jakintza-bidetan antolatzen ari ziralako, gaitzen utzi, ain zoro «Lingua navarrorum» deitutako iz-kerak».

«Orduan izango dira illetak, bai-ña kaltea egiña izango da, ta senda-biderik gabe, gainera».

«Gure aldzikari onak («Principe de Viana»-k), bi urte daramazki be-re lanean. Une ortan, beraz, Napa-rroa'n ikusten degun gertaera larri au begien aurrean degula, gure bu-rua galdetako ta zaterka jarri be-rra degu. Ta ona emen gure atze-kerak erakusten diguna».

«Naparroa'n eztegu gertatzen ari dan kalte onen konturametik. Ie-kintza gaitzen ari zaigunaren kez-karrik eztegu gure errian. Askoz gu-txiago konturatzan da gure jendea, orrik, euskera gaitze ortatik, gure gain eroriko litzaken lotsakizunak, gure izkuntza zaarra gure ajolaga-beriz gaitzen uzten bade-gu; au, bai gure lurraldearentzako ta bai Nazio-guziarentzako jakintzari egin lezio-ko-gun kalterik eta lotsagarikeririk aundiena bait-genduko».

«Ta egia, au da: agintarien alde-tik ezala naikoa alegin sortu, kalte orren konturamena errian zabaltu dedin».

«Euskera maitatzeko arrazoi gar-

bi ta txukunak ditugu. Aurrena, au-te degu eateko: euskera, kondaira aurreko urte illun aietatik izan da napar geienek izkera. Ez degu den-bora alperrik galdu bear, ezertara-ko balio duan ala ez, galdetzen. Ama elbarriena ere maite izan bear da. Ain geurea izan degun izkera, ezin ditekete bartzatu, diru-zikiña ira-batzeko gutxi edo asko balio dua-lako».

«Uste oker bat oso zabaldia da-gu gure artean: onoko euskera ta aurreapena alkarren etsai ba-lira bezela. Euskerak —bai bakoitzaren-tzat eta bai gure erriarentzat— ere-aren anat izan bear du gure ar-tean».

«Bi izkuntzen alde izango gera beti. Euskera jakitea ezta beñiere atzerapen izan bear, gure ezterapa-ko. Gure gizonak bere baitean ikas degakete beren bizibidea, euskera zokoratzeke».

«Euskerak bereala bear duana, guzian estimazioa da. Izen ona, da-gokion bezela».

«Gizon ikasiak euskeraz itzegiten asten diranean, gure izkera bereala piztuko da. Irakuskitza Nagusian, ordikoa eta bekoan sortzen dugu-nean, euskerarena irabazita dauka-gu. Ta ikas-aldi oiek erriaren eta agintarien aldetik, aintzat artuak izan ditzagunean, borondatez eta beartu gabe artuak izan arren, eus-kerak burua jasoko digu».

«Oso nastua dabil, euskera ezpai-bide ta politika-setaz joa dagoela, uste duana».

«Euskera alde elkartzeko eraza-kiak gauden naparrok, gure izkera omi zorri guziak kendu bear dizkie-gu. Ta au arrazoi garbi bategatik: euskera napar guzien altxorra dala-ko, napar euskeldunena ta napar er-deldunena. Beraz, baita espainiar guziena ere».

«Ta or konpon bakoitza bere erantzupidearekin. Politika, noski, euskera-bidez egin ditekete; baita er-gege-bide edo erregeaio baten aitzak-iz ere».

«Baiña gu erabakiak gaude, eus-kerak beti garbi gordetzeko, naiz ta norbaitek geiegikerizko zerbaite are-n inguru egiten duan».

«Euskera ezta errugabea baka-rrik; baizik eta geiegikeri oien os-tikoeko ta pagatzaile. Euskera bil-durrez erabiltzeak, min ematen di-gu. Ori, izkera ain eder, ain zaar eta ain gureari, errespetaoa gaitzea da».

Amuebladora

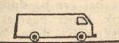
Comercial Hispania

GURE URTEBURUAREN BUKAERA

Zure erosketak «Urteburu-Preziotan» egin itzazu

Abenduaren 29'rarte iraungo du urteak.

Egun orretan izango da gure ZOZKETA NAGUSIA!

Zure telebistarentzako «Irukoitza»!

«TRESILLUA»!

lo-gela ta jatokitaraok aukeran.

Amuebladora Comercial Hispania

Muraza, 14

San Marcial, 12

DONOSTIA

IRUN

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

¡Ongi etorri, Gabon eguna!

Jauna, txilibitu bat izan nai det, txilibitu zuzena eta utsal, zure soñuz bete nadin". R. Tagore, olerkariak.

Egoarri jaiak, usaidun koipe gozo bat bezela, sartu dira gure zibilizazioaren barne-muñetan.

Mundu guztiak egun ortan dauka bere begiak jarrita. Errietako agintariak ba dira, bere emazte eta seme-alabekin bildu nai dute, erri-arteke edo barruko gorabera eta zalapartak alde batera utzita.

Etkekoandreak, nolaz etxea apaindu pentsatzen. Eskolumeak, eta ikas-etxetako neska-mutillak, opor zai, beren etxetara itzultzeko.

Danak pake eta alkartasun pixka baten billa.

Vietnam'go lurretan ere, uste degu guda ixilduko dala. Bi aldetako soldadu edo gudari gazteak, beren familietatik urrutik, bear luke, gerra-arteke pake txiki bat, otordu on eta kanta artean, bere maitasunak oroitzeko. Jaungoikoak nai dezala!

Baño, bildur naiz Egoarri egun ori mundutar jai bat biurtzen ez ote dan ari.

Beragatik, sinismendun irakurle, ez gaizki artu zerbaiz zerutar eta sakona agertu naiean bali banator.

Gorpuz-pontxo ondo daude. Familiko alkartasuna, oraindik obeto esango nuke. Erri-arteke pakea berriz iraunkorra izan dedilla.

Baño, Egoarritako jaiak bi gauza arrigarri erakusten dizkiete biotz oneko gizon guztiak.

Mi milla urtetik datorren esatera pozgarria da «Jaungoikoak gizon egin zala, gizona jainko egin dedina».

Gure Erlijioaren berri ez dakienak, ero-esan bat dala pentsatuko luke, bere barruan. Nik ere, tellatuz betik gauzari begira, ortan neoke.

Izan ere, bai alda maitasuna baño gauza jakintsu eta erogorik?

¡Bada, barkatu irakurle! Jaungoikoak, bere neurrigabeko maitasun ereldian, orixe agertu eta eskeñi digu, bere seme eta malkide izatea.

Ordutik, Jaungoikoak gizon egin zanetik, gure biotza txertatua dago, Jaungoikoaren bitzita ber-berarekin bat egin da.

Ez eraman Belen'go seaskara zure biotza, urrezko katez eta mundutar doaziaz jantzia; utsik baizik, Berak zerbaiz aundiz beteko du-ta.

Gogoañ zait, Tagorek, Bengala'ko inditar olerkariak, esaten zuana: «Jauna txilibitu bat izan nai det, txilibitu zuzena eta utsal, zure soñuz bete nadin». Tagore etzan kristaua, baño bere pentsamendu ori Egoarri kutsuz bete da.

Ori batetik.

Baño zerbaiz goiagor ere ba degu ikasgale Egoarri egunetan. Gerra ondorengo umeak gera danok, eta gerra ondorenak gurekin daramazkigu, nai edo ez. Askon begiak txar gelegi ikusi dituzte, batez ere urteetan barrua txamar sartuak. Gaztegoak berriz, giza-arteke gauza txar gelegi entzun, gizon-iltze, gorroto, ezin-ikusi eta abar.

Askok eta askok, eren artean edo bere barruan, galdera auxe egiten dute: «Ori dana egia danik, balio ote du, aurrera, gizonagan fede izatea eta sinistea?»

Zein eta zer ote da gizona gizonarentzako? Azal-azaletik, zibilizatua eta bildots paketsua azaldu arren, barren-barrenean ¿ez ote da basapiztia? Eta zibilizazioak berak, zer azken eta bukaera izango, ez al dira bildur gaurreko jakintsuak?

Liburu Santuetan, Job zarrak ala dio: «Jakinduria, nundik dator?». Gure gizaldiko semeak ere ori berbera galdezka: «Argia, nundik?»

Eta nik beste galdera bat.

Berez, eskuiz garbia eta iru aldiz Santu dan Jaungoikoak gizon egin bada, ¿bere begiak ez ote zuen gizona ona billatu, bere graziaz obegoa egiteko? Sinismenak ala aitortzen du eta, sinismena izanik, orixe adimenak garbi irakusten.

Bera da gizonaren Argia, Argi orri eskerrak, bidea jarraitzen degu. Argi ori dala ta, bidea artu genduan.

¡Ongi etorri, bada, Gabon eguna! Eta ondo igaro! Bai, baño ez gure izpiritua zure erakutsiaz ikutu gabe.

LASA'TAR JOXE

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

Pentsugillie:

VELCIA, S. A.

TUDELA'n: Apartado 51.

Urrut. 820.812 ta 820.816

NANCLARES (Araba):

Carretera General Vitoria-Miranda

Km. 12 - Urrut. 6

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

BIZKAIAN apaiz - aldakuntzak berriz be

Gotzain au Bilbora etorri zanetik, baño azken urte onetan batez be, Bizkaiko apaiz geienak urduri jartzen dira bagil inguruan.

Apaiz barriak urteoro diran lez, nonbramentu barriak egotea beaz-reezko da; baño orreik dirala-ta, beste apaiz asko aldatzen dira. Erria bera be, konturatu da: eta alda-kuntza orreiri «klero-moto» deitzen dautso, Bizkaian, ba, urteoro dau-kagu «klero-moto» au, lurrogei-lau-rogel alda-kuntza. Eta gotzainari edo erri-agintariel ategien ez jaken gau-zaroen bat (berez ona ta erriarentzat ongarri izan arren) urte barruan egin ezkerro, alda-kuntzak, ugariagoak dira.

Abadea erriaren serbitusuan dagon ezkerro, erriaren onerako egoki ta beaz-reezko izan leiteke apaiz batzuen alda-kuntza, dudarik gabe. Norma au, bakarrik, erabilili leiteke abade-alda-kuntzan.

Baño, geien batez, norma au ez da erabilitzen, bat edo batzuen ka-pitxua baizik. Eta apaizak, eurak be, sufritu arren, erria da beti sufritzen dauana. Beraz, Bizkaiko erria aspaldian dago sufritu.

Apaiz askoren nonbramentu eta alda-kuntzak egiten dira:

1.º Aldatuen egoera ezagutu ta

eurei entzun gabe. Idazki labor eta ofizial bat barriagaz artea aski da. Aurtien deltuak izan dira; baño idaz-tiareen bidez barik, agoz barria imo-tekto: «Zu ara zoaz» esateko. Len baño txarrago, alkar-izketa ta entzun itxura zelindu nai dire-ta.

2.º Gotzainak bakarrean egiten ditut: edo geien be, bere lagunei eritiza eskatuta. Ez erri ta erri-alde-ko apaizei, ez erriari berari entzun-jak. Batzuei bakarrik, eta gei-entsuak erriaren ona billa ez dabil-zanak dira; aldunak, aberatsak eta indartsuak ganera. Sarri agertu da arazo au gure artean. Lenengotaz, bai apaizarentzat eta bai erriaren-tzat ona billa eginda dago la alda-kuntza esan arren, alkar-izketa bi-gunean edo gogorrean, beingoan, agertzen dira benetako arrazoiak:

Aldun onek esan daust au egin zen-dula (bere interesen aurka, ordea); Agintari arek esan eustan egiten dozula errian edo ori esan zendula bein (agintariak ondo ikusten ez dabena, ordea). Pastoral-arrazolak barik, bildur eta menegorenak.

3.º Erriaren alde egin bearrean, indartsuak eta beste errozoi Gu-lluzatzen men egiten jake. Nonbra-mentuak gure artean, ez dira egiten puestu edo erri baterako zein aba-

de egokien dan ikusita; ezpada one-ri zein erri edo puestu emongo dau-tsat neure adiskide agertu dalako, zapaltzaileei men egingo dautsela-ko, agintariekin asarreak euki leike-zelako, erria iratzartuko dabalako.

Neure laguna bada edo zapaltzai-lleei men egingo ba dautse, erri-kontzientzi aundia edo indar asko dagon tokietara. Erriaren alde joka-tzearen, agintariekin asarreak izate-posible bada, edo erria iratzar-tuko ba dau, baztertu.

Eta, ganera, ori dala erriaren ona billatzea dauten aurrerak esanda.

Arazo au ezagutzen dabe bizkal-tar askok eta zenbait erantzuna emon bear jakola be dakite, Jauna-ren erria dala sufritzen dagona-ta.

Auzi au, onezaren konpontzen ez bada, onegaz nolabaik ez ikusia daukenak, jakina, orainarte emon di-ranaren ganera, beste pausu batzuek eta gogorrik emoten beartzea izan leiteke.

Erriaren alde dabilztanek ulertzen eta aldez-tuten alegendu gaitzen, olako zerbaiz jasoko balitz.

Auzi au onezaren konpontzea nai ta txarotzen degu; asken itza Go-tzaiaren jokabidean dago, egon, alan be.

JULEN KALZADA

EUSKAL ERRIETATIK

AZKOITI

GABON ABESTIAK

Beste urteetan bezela aurtien ere, alaitu ta postuko dituzte Azkoiti'ko kaleak «Mendizaleak» taldeko abeslariak. Benetan bai gauz ederra izaten dala tidie orri entzuten, izan ere guzuzien erriaren alaitasun zora-garri bat jarzen bai-dute, beren do-ñuekin. Aurtien itxura dagonez, —igandean dan ezkerro gabon egi-na— goizean ere erietzekoak emon ditugu. La bada, zuten abesti ta umore onarekin erri osoa alai ta pozez jartzen deuzten.

ZORIONAKI

Urtearen buruan ospatzen ditugun jairik pozgarrienetakoan ga-niñan ditugu. Gure kaleak GABON-kuntzuz beteak ikusten ditugu. Den-apainduak daude. Eskapareteien zintzilik, idazkun bat baño geiago «ZORIONAKI» emanaz. Zer egin ederrak noski orain datozenak; era-kutsi aundiko egunak. —Belen'en jio zan, aren erakutsiak bear diran, ta diran bezela artu ta zabalduko ba genituzke, ez irake ludian ta gu-re artean dauden bezelako zuzengabekeri ta ez-ber diratsunak egongo. B-ñan cin zala ikusten degu era-kutsi oiek bear diran bezela jarrai-tzea, ta jarraitu nai eskerro, azko-tan atzera egin degu ez degulako arriskuan ibili nai. La bada gogor-tzen geran, ta zuzen jokatzen saia-tzen geran.

ZORIONAK BADA, TA «EGU-BERRI ON ETA URTE-BERRI» ZORIONTSU BAT GUZTIORRI IDAZLE TA IRAKURLEEI ITZ BATEAN ESANDA: «EUSKAL-ERRI» OSOARI.

AMAIA

PASAI DONIBANE

GAU-GURTZA

Datorren larunbatean (ilak 30), GAU-GURTZA (Adoración Nocturna) ospatuko dute gurtzalleak.

Urte onetako azkeneko Gurtza izango da eta edeki egongo litzake, bai gurtzalleak diranak eta ez dira-nak, DANOZ, meza entzutea joa-ta. Urte-garriketa, azterketa edo examina egitea, ez litzaguke gaizki etorriko, noski.

ARRANTZA GAIK

Gure artean (Gabonak igarotzea) arkitzen dira, Terranabako lur-urrietatik etorritako, Uriarte'tar Felix, Etxabe'tar Fermin, Santxer'tar Felipe, Gorostidi'tar Kanuto ta abar, Danoi, ongi-etorri beroenak!

GAXO

Poztu giñan benetan, Mendizabal'dar Lorentxo gaztea («Larra-bide» baserrikoa) kalean ikusi genuenian. Aspaldekoan gaxo bai-zeon eta azkeneko bolara ondan etxeratua egondu da.

Ebaketa edo operazio bat egin bear izan diote eta igeltsutua (en-yestasua) dabi.

Lenbaiten sendatu zala dio dio-gu eta ia denbora gutxi barru, gure artean ikusten degun txol pixkortua.

EGUBERRI-ON

ZERUKO ARGIA'ko zuzendari, laguntzalle, lagun eta irakurle gu-ziei Eguberri-on eta zoriona opa diegu.

Egun abetan gure umetxo ta gaz-teak, kaleak alaituko dituzte euskal kanta ta soñuz. Bañan, etxek, bio-tzak alaitu bear ditugu. Maitasuna'ren maitasunez etorri zitzaigun Yo-su'ren agindua, ez dezagun auztu: Lagun-urkioa zure burua bezela mait-e. Or dago mami guzia eta ortik kanpora, zugaizta'ren adarretan ibil-tzea da.

Ori bateaz mundu alai ta pake-tsu bat jasoko degu.

GAI

GAINZA

«Ama Sortze Garbi Egunean nun ikusten giñuzen gure mendiak elur-jantizian txuri-txuri, ta bazirudin, egunari zegokion agur berezi bat egiteko gertatuak zeudela, ta Jaun-goikoak Berak Birgina'ren doiaik garbiago ulertu-erazitzeko jarri zi-gun gogorapen bat zala. Egun be-ear, urteroko oturari jarraituz, Eliz-Gelan bildu ziran luistat eta Maria'ren Alabak, Zuzendarien es-nera, eta Apaiz jaunaren babesean. Beti bezela, gosari txikiakin eman zitzaion asiera, biotzak txusperitu ondoren bildu ziran arazoetara; Je-su'en Jaiotz eguna gertutzen ari zaigularik, OLENTZERO eskean abeslari ibiltzeko ongien nola gerta-tu erria al dan ondoan alaitzeko zaleatasunakin.

Ez ondoren, jakintza gogo eta irakurtzeko zaleatasun geitxako sor-tu bearra gure artean. Ain edeki jarria dagon Eliz-Gela ontaz baliatu gaitzela, esan zan. Irakurzaile zera-la? Or daude liburutxoak, nork es-ku luzatu zail Beste berri batzuen jakin zale zerala? Bertan daukazu Telebisio edo Urrun-begi. Eresi-sor-ta, abeslari eta abar entzungo zen-dutekela? Or daukazute, bete-be-teak, nola tokadisko edo Eres-minuz joia. Ta berdin «magnetofono» edo Otan-ziti. Eta, auen danen gañetik, Zuzendarik beti laguntzeko ger-tu. Alkar pixturik, batez ere ne-guan denbora pixka bat artu deza-gun, ain aurrerapen zale dan mun-du ontan, alik eta geien beaz-reezko zaigun jakintza gerezagatzen. Ain iturri lerdan eta txuspergarrien er-dian, ez gaitzela egarriz gelditu, egon.

«ZABALETIK»

SORALUZE (Plasentzi)

SENDATOKIA

Ezagutzen genun orain zortzi bat illabete erriko Bazkunak, lantegi batzuek eta baita ere sendagillie biek Diputazioko Lendakariari egiten zioten eskaria, Gipuzkoa'ko Aurre-ski Kutxak gure errian utzitako to-ki-an SENDATOKIA (Ambulatorio) zabaltzeko, Diputazioko lendakari-tza ta Aurre-ski kutxarena baten gain izaten dira.

Eskari ura etzan Donosti aldera zuzen joateko baizik Alkate jau-

nak bere baimena emanaz indartu egin bear zuan.

Ezerren berririk gabe lau illabete igaro ta gero Alkaterari zer gerta-zen dan geldetzerakoan, eskaria bialdu zuala ta urrutizikiñez eran-zuna artu ere bai zion jaun onek. Ustutako tokia etxe guztiakin sal-tzetokan zirala, zan erantzuna.

Beste aldetik Donosti'n, Aurre-ski Kutxakoak, etzutela eskaririk ar-tu zioten. Eta orra, albiste lan eta neke artuta gero, gure errian SEN-DATOKIA zabaltzeko amets gozoa usean geldidu.

Ba litzake eskaria Donosti'ra el-tzea baño ez, bear zan tokira ta orrela galdezka joan zanari ez zute-la artu esatea.

Udalaren aldetik bi uts arkitzen ditugu: bata Donosti'ra bialduatko idazkiaren alde berdina (copia) ez erakutsen; bigarrena, idazitako erantzunik ez eskatzeko urrutizikiñez-ko esana naikoa dala pentsatuz.

Erriko gora-berak, gureztar eta danontzat, astunak dira; orrexe-gatik berentzako argitasun eta xeta-sun osoa eskatzen ditugu.

ILLERIKO ORMA

Oraingoan zerbaiz egingo dala us-ten gaude eroritzen dagoan ille-riko orma. Azpalditio noiz erori-ko arriku aundian dago, umetxoak Teus'en Biotzaren ikastetxura igar-ritzen diran bide aldetik. Bide au gertatu zan denbora gutxi-rako as-moan, zubi berria egingo zala ikas-tetxura esanaz.

Urtea igaro da ta, ezda ezertxo egon. Nork eman bear du aurrera-pena? Zergatik ezda egiten ikasto-lerako zubia? Or bi galdera nonbai-te erantzun bearrekoak.

Egun onetan egin dituan elur eta euriyegitiki orriko arriak ero-ritzen nsi dira. Egunen batean or-ma guztia eroriko da ta... bitartean laureunenbat umetxo bide ortatik eguneru lau aldir igaro bearrean.

Beste bide bat ere ba dute, baño burni bidetik igaro bearrekoak, ta batetik arriakua ba dute, bestetik ez dute gutxiago.

Ikusten deguez zerbaiz egin bea-rrean gaude ta azkar gñera.

Argiak ere oso motelak eta gutxi zeuden bide ortan, umeak, bakoi-zak bere argi-ontziroa (linterna) eraman bearrean arkitzen ziran.

Asi diranean alkarriketat gure Udal-gizonen eta ikastolako zuden-darien artean zer egin lezaken iku-s-ke, laister somatu degu lenengo oinkada. Jarri dituzte argiak bein-tzat.

Asiera eman zaio ta orain zubiko langintzari jarraitzea izango litzake ederra ta azkar, azkar bukatu. Ama-ka ardura kenduko litzuke.

ZORIONAK

Gabon jayetian sartu gera. Danak alkarrieri zorionak eman gabilza. ZERUKO ARGIA'ren bazter onek eskeintzen digun aukera ez degu galditu nai.

Orela eritrat gurtziori ta batez ere asteroko onen irakurleeri zo-roniok beroenak opa dizkiegu.

KARAKATE

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arteko-unea

Sozialismo astratoa

RIKARDO ARREGI

Sozialismoa modan ez badago ere, gure artean ortaz asko itzegen dela aitortu behar. Batzuek diotenez sozialismo astratoa ere modan omen dago. Sozialismo astratoa, ots, naziotasuna ahazten duena. Nazioartekozalo zital batzuek ahazturik nahi luteken naziotasuna. Nazioartekozale faltsuak, sozialista gozurtiarrak. Zenbaitetan sozialismoa Herri baten eriotzan finkatu nahi duteneak?

Ta arrazoi izan lezateke. Izandu dira, ta ba dira, sozialismoaren nazioartekotasunaren izenean kolonialismoa egin dutenak —ta egiten dutenak—. Esate baterako, sozialdemokrata batetik, ezarritako estatu kapitalista batean integratu diranez onen tradizioak jarraitzen dituztelako (Guy Mollet Nasser'i burruka egiten), edo ta, laboratoriko sozialismoa asmatzen dabilizanetan, bestetik, errealdadearekin eta benetako populuarekin lokarriak autsita dauzkatelako (Frantzia'n bertako zenbait klub politiko).

Nik eginikako artikulua batean sozialismoa itzak bere jatorriasuna izaten segi ahal izateko, beste puntu batzuen artean, sozialista batek planteamentu politikoak egitekoan ezin dezakela klasearen batasunetik kanpo jokatu esaten nuen. Izan ere, ortantxe dago sozialismoaren baitan betidanik izan den dialektika baten muiña. Nazioartekotasunaren eta nazioartasunaren artekoa adierazi nahi dut, alegia.

Gaur egunean munduko sozialisten egoera ikusirik ba dirudi langilean eta menperatutakoan batasuna beñiere baiño urrutiago dagoela. Batzuek sozialistak dira, besteak komunistak. Batzuek sobietikozaleak, besteak txinokozaleak. Ego-Ameriketa'n zenbait gerrilla komunista partiduekin asarre bizian dabilzt. Munduko bi estatu sozialista audienak, Sobietikoan Batasuna ta Txina Herrikoia, etsaigo gogorrean bizi dira. Sozialisten artean nahaspilla, konfusioa, ta desorientazioa beñiere baiño andiegoko dira. Ta ori guztia imperialismoa beñiere baiño indartsuago arkitzen den garaian. Imperialista ta neokapitalistak, nola ala bedierik ere, moldatzen dira bere taktika eguneratzeko. Gertaera oni fronte egiteko sozialistak, munduan zear, bakanduta arkitzen dira.

Are gehiago esan ditek. Sozialismoa biziana arkitzen den alderdiak sozialismoa menperatutako Herriarekin bat egindako alderdiak dirala: Cuba ta Vietnam, esate baterako. Izan ere stalinismoaren garaian komunista batek ez zekian garbi Errusia'ren interes konkretuak defenditzen: zituene edo nazioarteko sozialismoarenak. Desestalinizazioaren ondorenean asi zen artzen fletibilidadea komunismoa. Ta Stalin'en garaian Txina'ko komunistak erreboluzioa

Stalin'i kasorik egin ez zitoteko irabazi zuten. Peru'n gerrillak astea derrigorrezkoa izan zen politikariak indioei bere izkuntzan itzegen asteko.

Nazioartekotasuna ta menperatutako glasearen batasuna nun gelditzen da orduan? Naziotasuna lehendabizi, nazioartekotasuna gero? Nazioartekotasuna guztien gaiñ? Ez bat eta ez beste.

Sozialismoa ekonomiairen teknika bat baiño zerbait gehiago da. Mundu ta gizarte herri baten jaiotzarako ahalgini bizia da. Ori menperatutakoak —eta oiekien dos izatera irixten diranak— zakarrak egin lezatekena da. Oiek bakarrak baidute interesa ori gerta dedii. Menderatutakoan batasuna derrigorrezkoa da orduan taktikaren aldetik, bere arteko etsaigoa ta dibisioa bere etsaien poza ta indarra delako. 1914'go gerrate aurrean sozialistak inguratzon zijoan gudua burgesak bere artan zituzten etsaigo, kontrako interes eta asarreen ondorena izango zela zioten. Orregatik langille guztiak, gerla ori deklaraturakoan huelgara atera ezkeko, gerlan sartutako Europa guztian, eta armak artzea ukatu ezkeko burges nazioetako zuzendariak gerla ezin egitean arkituko ziralta zioten. Gauzak besterik gertatu ziran. Sozialista gehienak abertzalekeriaren menpean eroririk elkarren kontra egin zuten gerla. Frakasu onek izugarritzko urratsak eta zauriak utzi ditu sozialismoarentzat.

Nazioartekotasuna ta naziotasuna prolemaren bi datoak dira, indibidua ta gizarte bezelaxe. Dato batek bestea zapaltzea ez da prolemari soluzioa bilatzea, bi datoak kontuan arturik erabaki behar baldia prolema. Nazioartekotasunak naziotasunik gabe ez du sentidurik sozialista batentzat. Ezta ere, ordea, nazioartekozalea ez den naziotasuna.

Lehendabizi bata ta gero bestea planteatzen dago arriskua. Dialektikak dio bien artean egin behar dela. Klasearen batasunetik kanpo pentsatutako naziotasuna ez da sozialista izango. Ezta ere klasearen batasunaren izenean naziotasuna baztertzen duena. Ba dakigu batzuek klasearen batasunaren izenean imperialismoa izkutatzen dutela. Naziotasunaren izenean —Kroazia'g gogoratu galtezen— zer ez dira izkutatuta izan, ordea?

Zailla, ilun xamarra, gaurko ametsa? Dudarik gabe. Gizona ta gizonaren gauzak aini ximpleak ez dirala dakigunez bide zabalegiak eta errezegiak mesfidatza aundi sortu behar luteke gudan. Esandako batasun ori eldugaitza dela, irixteko osotasun zailla dela? Dudarik gabe. Dialektikaren eginkizuna ez al da aini zailla den egokitasun ori bilatzea? Erdiko bide eklektiko baten ordez, estua izan arren, bide sintetiko bat bilatu nahi izatea?

Grezia'ko erregearen abenturak

TOMAS LEIARISTI

Lerro auk idazten ari naizen une ontan ez naiz gaur iritzi sendo bat emateko. Oraindian ez baldia oraingo abenturaren bukaera ezagutzen.

Jakina denez, Moussolini'sk, bere ere gerla egiteko kapaz zela demonstratu nahian, Hitler'i konsultatu gabe, Grezia'rekin gerlan sartu zen, au bat batean bereganatuko zuelakoan. Gauzak besterik izan ziran, ordea. Greziarrak usate baiña burrukalariagoak irten ziran eta Hitler'en soldaduak joan behar izan zuten Moussolini'renak estutasun gogor batetik ateratzera. Bere indarra ezarri baldin bazuten ere ez zuten izan lo atseginiak. Izan ere Grezia'n erresistentzia erebat burrukalari eta gogorra izan zen. Alemania'ren gerla galtzarekin ez zen pakea pistu Grezia'n Gerla onen ondorenean etxegerla ikaragarri bat sortu zen. Erre sistentiaren bizkar-ezurra neurri aundi batean, Europa'ko beste zenbait herrialdetan bezela, komunista osatutakoa zen. Auen artean, Stalin'en babespean eta inguruko estatu komunisten —Bulgaria ta Yougoslavia—, eta monarkikoen artean, auk britanikoen laguntzarekin, gerla izugarri bat sortu zen. Eriotzak, giltzapetak, desherriak. Azkenean komunistak bere frontarak itxi zituztenezan arnasak gabe gelditu ziran gerrillak. Liaster itto zituzten.

Geroztik monarkikoak trankil jarraitu zuten. Parlamentarismoaren itxurak gorderik diktadura izkutu bat eraman ahal izateko moduan. Geroztikokoak ezagunak dira: Papandreu'ren partiduak elezioak irabazi ondorenean aize barriak irixten dira. Berriro, betiko galdara planteatzen da: nor agintzen du Grezia'n, erregeak ala herriak? Erregeak

Papadopoulos koronela, militarren buruzagietako bat.

Papandreu'ri gobernuaren buruzagitza kentzen dio, herriaren nahi agiriaren kontra. Manifestazioak, burrukak, eztabaidak. Elezioak gero ta gertuago. Papandreu'zaleak eta eskertiarrak irabaziko zituztela gero ta argiago. Ori gertatu ez zedin militarrek gobernuaren jabe osak egin ziran.

Grezia NATO'ko kide da. Organizazio ortako zenbait herriek ez zuten ondo ikusten Grezia'ko situazioa herria. Estatu Batuetako politikariak ere, CIA'ko gizonak orrela pentsatzen ez badute ere, nahiago zutekien parlamentarismoaren itxurak gordetzea. Izan ere engaiamendu ori gabe arrisku aundi batean bihurtu ditekela Grezia. Sobietikoak bere itxasontziak Mediterraneo itxasoan zabaldutak dituzte. Amerikanoak ez dute ori begi onez ikusten. Grezia'n orregatik ez da krisis gogor bat komeni amerikanoen interesentzat eguakialde urbileko egonezinen ondorena. Erregeak herak ere nahiago zuten nolabaiteko parlamentariismoa eidu, militarren diktadura gogor baten menpean irauu baita lehenago. Ori da gaurko gerateren sentidua.

Beste edozein markakoa baiño
lru aldiz berriago ta gaurkoagoa

inter
radio
tv

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Ordaintzeko erreztasun aundiak

BERTSO BERRIAK

Emen degu gure Manuel Matxain!

Gaurkotasunez betetako bertsoekin etorri ere. Gogoz irakurri ta kantatuko dituzte jaulkitzen ditunak. Matxain'ek gauzak esaten dak!; egoki esaten. Neurrian ere ez du akatsik.

Sobrerik eta paltarik ezta somatzen bere lanetan! itz bakoitzak or du bere tokia.

Ikus zatezu zein begiz:

— 1 —

Alta Llano, zuk, artikulu bat idatzi dezun lekuan.
«Zeruko Argia» etorri da-ta, pozik irakurri nuan.
«Txo Gebara»-ren» berri egoki bertan ematen zenduan, esanaz: berak zer ikasbide guziontat eman duan.

— 2 —

Lenengo aitak Jaunaren aurka altxa ziran egunetik, agindu zuan danok ogia jango gendula lanetik. Orretarako ipilfi zuan aukera ederra denetik, Adan da Eba Paradiñoan jarri zituan unetik.

— 3 —

Eguneroko ogian truke ipilfi bazuan lana, orain arte nik ondo bete det berak agindu zuana. Aurrera ere salatuko naiz egiten bere esana, naiz ta gaizkien ikusi beti gelen egiten duana.

— 4 —

Kristo mundura etorri zala ba-dira bi milia urte, beñere baño okerrago gaur gaudela esango nuke. Langille askok irabazia beren izerdian truke, beste batzuek litxarkerian gelena gatzatzen dute.

— 5 —

Batzuek beti ler egiten da, beste batzuk guri-guri, mundu eder u aberatsentzat egia dala dirudi. Injustizien aurka norbaitek ematen badu arpegi, «Komunistaren» izenarekin bataltzen dute ori.

— 6 —

Anaitasuna nola ari dan mundu onetan irizten. Alta Santua apuratzeko ez naiz bategi arizten. Batzuk loperi egiegi dan, besteak goseak litzen. Jesukristo»-ren dotriak ez du orrelakorik agintzen.

Teodoro Mujika Billabona'n bizi dan bertso-partzialle txukun, apain eta pila degu.

Zizurkil'go semea izatez. Lurrik e ztula ikutzen dirudi; ain da kontuzkoa ta ondo itzegia.

Ba-daki izan berri dala «Xalbador» en» omenaldia.

Ta... Teodoro Mujika'k ba-du zerbait esateko; bere esker ona agertu nai lioke Urepele'go bertsolari argiari, ongo morezitatek mallan daga aitorituz. Ara nolatan:

— I —

Mugaz aurtzik bizi zeraden Urepele'ko «Xalbador», gaur ez gatzotxi txistuak joaz.

Ordua da-ta, beldurrik gabe egia esan bear du, Kristautasuna geroen kulpaz ez ote dan asko galdut? Rusia'n ere komunismorik eztaun oraindik ezaldu, gizonak ditun eskubideak espazitutzen zapaldu.

— 8 —

Nagusi batek bere txakurra erdi goseak badauka, tripa pixka bat bete artean gogor egiten du saunka. Janaren partez makil batekin ematen badio, «kanka», erruki det nik berak lenengo arrapatzen duan anka.

— 9 —

Txakurren gisa gizona ere, makillaz ibiltzen bada, seguru egon joko duala berak nora edo ara. Pertsona eztago ixiltzerkan animalien erara, orretxen aurka altxata il da Amerika'n «Txo Gebara».

— 10 —

Utzi zituan bere guraso diruak eta karrera, beartsuaren eskubideak atera nairik aurrera. Lagun txar batek galdia baitu Judas'ek Kristo'n antzera, amabi tiro artuta gero or sartu dute lurpera.

— 11 —

Batzuek ori oso gustora ezutzen ikusten baña, lagun urkoka nork maite zuan arek maite zuan aña? Bere eriotzak utzia digu gaur ikasbide bikaña, zoritxarean, au da munduak ematen duan ordaña.

— 12 —

Komodidade danak utzita, ortxe, mendi tontorrean, ibili zera urte batzutan oso modu gogorrean. Lagun urkoka maitezela da gauzik onena lurrean, azken orduan lasai jartzeko Jaungoikoaren aurrean!

MANUEL MATXAIN
Aiete

gaur ez gatzotxi saltakor. Sinista zazu peketu ura aitoritzen zaizula jator, ta erruaren barkapen eske biotz apaldu bat dator.

— II —

Izkeraz alde aundia dago zureagandik gurera, jakina, zure esanai askoz ezin konturatu gera. Beraz itxuan pausoko nola bota genitun aurrea? orregatik anba itziti erori ziran lurrera.

— III —

Zalapartazko burrundik gabe patxaraz eta geldiro, zure bertsoak irakurri, ta aztertut dira berriro. Eta «Xalbador» ikusten degu

NERE BORDATXOTIK

Basarri

Kontzientzi garbia

Ezer eztegu obririk lur gain ontaroko.
Mundu guzia zeure alde iza-teak ezer gutxi ballo dizu zere kontzientzia kontra badezu. Inoiz ezitzu emango pakerik eta atsedunik. Etengabe zulatuko zaitun arantza dezun kontzientzi txarra.

Filosofia batek, beingo batez, zapata batzuk artu zitakion zapatilei bati, gero ordainduko zizkio'la esanaz. Epe edo plazoa izendatu zion ortarako.

Plazoa bete zan garaiari, an jun zan filosofia zeukan zorra pagatzeko amoz.
Zapatileia illa zala jakin zularik, poz askorik ezteratu zan, zapata alek legez eta bidez bereak zirala uste izanaz.

Erabili zitun denbora pixka batean, baña kontzientziko arru bere lana egiten ari zitzaion berriean: etzian pakerik ematen.

Ala hizlertirik etzegola— ta, an azaldu zan zapatagilearen etxean bere zapatekin. Diruak arrika boteaz, zapata-vilearekin izketan ari baltiz bezela, era on-tan mintzatu zan:

«Beste gañontzeko danentzat il balz ere, oraindik ez aiz il neretaz. Artu itzak ire zapaten diruak, eta utzi akidak pake pakean!»

Orduantxe lasaitu zan gure filosofia.

Kain'ek bere anai Abel il zu-nean izerari eman zion.

Etzun asmatzen inun egoten. Au zion berekiko: «galdia na-ro, eztaukit lgeretrik.

Arkitzen naun edozeinek il ko nau».

Zeñen beldur izan ziteken or-dea Kain?

Ez beintzat bere guraso Adan eta Eba'ren beldur.

Eta besterik eztaun artean mun-duan.

Bere kontzientzi beltzak ematen zion beldur eta kezka zan.

Jaungoiko Dei egin zionean, ezkatatu egin zan Kain.

Bai al zekin zer esan bear zion, igeska modu artan ibil-tzeko?

Baldin bazekin, zergatik ze-kin?

Bere kontzientziak esaten zio-lako. Etzun salatallerik eta le-kukorik, testigurik.

Bai bakarra ta naikoa: kon-tzientzia.

Seneka'k galdera au egiten du?

Zertan ibili igeska ta ezkuta naiean, jendearengandik alden-du nalean?

— IV —

Une batean zure aurreran sortu zan giro sastarra, paketzeko zu izan zifan gizon argi ta azkarra. Bertso batean liren zitzaizun itz ezitxu bat bakarra, eta arretxak itzaldu zuan ango porrusta zakarra.

— V —

Euskalerria maitsunean inoiz ezteidin atzundu, zure biotzak gurearentzat ikasbidea jartzen du. Egin genduan okerra errez ezin zitezen zuzendu, gure antzeko biotz kaxkarra agertu izan bazendu.

Kontzientzi oneko pertsona lasai ibiltzen jende artean ere; barrengo arrik etzalo ari zula-kean.

Kontzientzi txarrekoak inon eztauka patxarik eta seguran-tzirrik.

Ez etxean, ez bakarka dago-nean, eta ez jende artean da-billenean.

Zur' ekintzak zure obrak onak badira, mundu guziak ja-kin deza'la nai badu.

Txarrek badira berriz, zer in-porta dizu gañeko jendeak ez jakitea, zeuk baldin ba-dakizu. Kontzientzia unetik unera ari zaizu esaten. Beste testigu da-nak utsegin lezateke, diruz ero-si zenitzaiteke, bear bada. Kon-tzientziarik erosiko dun dirurik ez ta sortu oraindik. Kontzient-zia bezin testigu zorrotz eta se-gururik ain gutxi.

San Ambrosio'n iritziak. Kristo baldi zula— ta, Judas etzun kondanatu ez Pilatos'ek eta ez erriak, bere kontzientziak bai-zik.

Egin zunik ezin aztu; gero ta estuago, gero ta larriago, gero ta gerra gogorragoa egiten kon-tzientziak.

Beste biderik ez ikusten, eta bere burua urkatu bear.

Jendea zugatik gaizki esaka ari dala?

Kontzientzia garbi badukazu, eztaukazu zer estuturik.

Berrixu oieri arpegi emateko moduan zaude noizna ta nu-nal.

Pertsona on eta zuzenak zu-ratik ondo itzesiten badute ta kontzientzi garbi bazaude, egin dezakezu lo lasai.

Zer afoa dizu ez-jakin kax-kar batzuk gaizki esaka jard-u nagatik?

Egun batez Antistenes filoso-foiari gertatua esango dizut.

Gizon txar batzuk bera goral-tzen eta alabatzen ari zirala jakinik, itz auek esan zitun An-tistenes'ek:

A. Jainko maitea!; zer egin ote det nik?

Zertan utsegin ote det? Zer-tan ote naiz pekatarik?

Len nagatik gaizki esaka ari-tzen ziran pertsona txarrek orain nere alde asi diranean, ezta señaile ederra.

Pertsona txarrek gizon txar-rengatik eta obra txarrengatik itzegiten baitute ondo.

Ikus dezagun pentasari ba-tzuk kontzientziari buruz nola mintzatu izan diran:

Jaungoikoak, egintza ta obra

guzitan, bere izatearen señaile idatzirik utzi du baña señaierik bereziena kontzientzian idatzi-rk darabaguna da.

Mariano Aguilo
Nere kontzientzian itz erdi-txo batek gaizgo ballo du ne-reztan, munduko gizonen itzal-di danak baño.

Cicerón
Astinetan astuna da norbere kontzientziaren zama (karga).

Cicerón
Kontzientzia Jaungoikoar e n putzaldi edo amaska bat da, ta rugan bizi dana.

Chesnel
Kontzientzia animaren biz-kar— ezurra da.

Zuzen dagon arte zutik ego-ten da; bestela erori.

Victor Hugo
Gaizkillearen lenengo zigorra (kastigua), kontzientziak ba-r-katuko zitiola jakitea da.

Juvenal
Pertsona onaren emakia ge-roko zorionaren asiera lurrean dauka, kontzientzi garbiak pa-ke gozoa eskaintzen diolarik.

Fray Luis de Granada
Kontzientzia bezela estutu ta zabaldu egiten dan ezer ezta mundu on-tan. Gaur ezta kapaz jostarratz baten burua estaltze-ko, ta biar mendirik aundia estalko dizu.

Quintus Lytton
Moralari buruz egin dan li-bururik onena kontzientzia da.

Pascal
Kontzientziak milia lekukok (testiguk) baño gaizgo ballo du.

Quintiliano
Xenpelar'ek, beingo batean, «aradogille ta saltzale» zan ba-ti au kantatu zion:

Kontzientzia garbia, ote daukak ik jarria, gizonarentzat fama txarra dek lapurkeria;

egin dek etxe berria zurruputiaz erria, ez ote bete izan baiken sarradok neurria!

Zenbat olako, banaka-banaka mitzen asita!

Bespera arratscan xent morik ez; urren-o goizean millonario. Bidez eta legez?

Ori, bakoitzari bere kontzientziak esango dio.

Beste danak ixiltzen badira ere, ura mintzatuko da egunez eguna gabaz.

Ba-dira Kontzientzia astoak jan zula esaten dutenak ere.

Ala dirudi gaurko munduari begiratuta. Gizon bakoitza mundu berezi bat da, ordea, ta kanpoko itzurak ezte ezer esan nai.

Barrenak zer dion jakin bear,

or ari dira agertzen lengo bertso zarrak.

Malla ontako sei bertso arkitzeko, pasa bear da orri pila ederra. Alek etzutela gaurkoak ainbat motibo ta naikoa ta gelegi egiten zutela?

Orixe da egia; baita gaurkoak aientzat zordun dirala ere.

Baña, erabat gaur bezelako bertso-rik santa sekula ezta jarri; ezta alderatzekorik ere.

«Barkapen eske biotz apaldu bat dator». «Indarrez ezin ditekene asko ditekete goimaitasunez».

Zein ederki esanak!

BASARRI

GAZTE NAIZ

Eusko gazteak parregarri

«Gazte, gera gazte ta ez gaude konforme...» «Hauxe degu abesti gogozkoenetakoa. Gaztedia, indarra, kementa, konformismoa eza, dena bat egiña dakusgu, len, orain eta gero. Gaztedia degu egungo errealidade eta geroaren itxaropena. Gaztedia onartzen ez duan gizarteak ez du beregan egizko aurrerapenik, ardatzik gabeko kurpillaren antzekoa izango litzake, sentidu gabeko jirabira besterik ez luke izanen.

Ditekene da, neroni gaztea izanik, gaztedia gehiegi jaso eta baloratzaren detala norbaitek pentsatzea. Ez len esandakoa ez da nore lapikuko salda, bestek erakutsi didaten egi horobilla baizik. Politiku taldeak, sindikatoak, Eliza berak, teorien bederik, ontzat ematen dute gazteen kezka ta eraginena. Noiznai eta nunnai gaztedia degu aurrerapenaren motorra. Ea bada, herriaren aurrean dugun erantzukizunaz konturatzaren gero.

Orregatik Gabon jaietan nola bete betean sartuak gauden, eta urteari bukaera eman baino len azterketa lanari ekin dalgogun gure postuaren zer aldatu aundia dago ta.

Oso errexka da besteen ekintzetan utsunea ikustea eta are errexeko lanetan ari danaren okerrak salatzea. Ortara euskaldunak, eta gaitz ortaz gazteak kutsuturik gauda, aparteko abillidadea degu. Gobernuak egindakoari kritika-tzen, kapitalisten jokaera madariketzen, eta aberkidean ekintzari otopoak jartzen mutilak gero euskaldunak. Eta nik ere tentazio orri bein baino gehiagotan leku eman diotela aitortzen det.

Asko dira une onetan pozutuzten gaituzten gauzak. Eus-kal kontzientzia esnatu eta zuzentasun egarria berpiztu

zaigula dirudian emenka sortu zaizkigun eztabaida eta is-tilluak ez dira burugabekeriak eztaere uste gabeko gerta-erak, oso besterik baizik. Orregatik, prolemak aintzat ez artzea, gorde ta estali nahi izatea, danontzat, populu sol-larentzat kaltegarri zaigu, eta, maizetan gerta oi danez, agintari eta gehien dakitenak gozurretan ikusteak egizko nazka ematen digu. Orregatik-diot, eta nazaizute urte guzia aztertzen asiko, bukatzera dijoakigun urte onurakorra izan zaigula ezpairik gabe esan genezake.

Bada, ordea, urrango urterako uxatu bear degun gaitz lotsagarria, gure artean onartu ezin ditekene postura parre-garria, azken aldi ontan zer esana pranko eman duan jo-kabidea.

Eusko gazteak oso sakabanaturik gaituzute, gehiena loak arturik eta erabat alienaturak. Gañera, ustez kezkatu eta kementsu lanean ari diranak, oztipo aundi eta pentsa eziñeko eragozpenekin arkitzen dira. Eta ez noski etsalak jarritakoak ustez lagun eta aberkide dituzunengandik bai-zik. Lanak berekin duan zama zelakoa dan jakinda nola ditekene eusko ekintzaren gurutzidea aundiagotzen jardun. Lanak erretzu bearraren trabak nola gehituko nor gehiag-oa gabiltzala dirudi.

Lendabizi, folklorea zala ta etzala oso eztabaida zor-rozkat sortu ziran. Eztabaida onurakorrak zenbaiten adimenak argituko, baiñan lanean gogo sutsuz zenbiltzan asko min-durik utzi zituan.

Geroztik, amaika gertaera negargarrien testigu izan

gaituzute. Hoietako bat, gizarte eskola edo «Escuela So-cial» deritzaien taldeekin gertatua. Nik ez dut inor konde-natu nahi gertaeraren berri zezat meatzki ez dakit eta. Bestalde, ez dut inor mindu nahi, gai ontan danak pekata-ri bai gero.

Taldeetan egin genezaken lanak bere xede ta jomuga bereziak ditu. Talde bakoitzak bere bideak ditu. Kideen iri-ziak onartuz bear dute euren bidea aukeratu. Bakoitzaren pentsagera aintzat artzen ez bada taldeak ez du bere elbururik betek. Zoritxarrez diktadore koxkor asko dago gure artean. Personaren nortasunari dagokion bidetik ekin bearean, euren iritzi personalak dituzte akullutzat. Eta hori berbera gertatu da len aipatutako zenbait taldeekin. Baiñan lanean zintzo eta asmo onez badabilta ez degu talde hoiaren abiadura okertzeko eskubiderik. Okerbidetik badljoa, euren errua erakusten alegindu gaitzen, leialki eta laguntzeko gogoz. Talde baten ekintzak herriaren eduki lezakene oartzuna kaltegarri bada, orduan geure alde-tik gogor ekin dalgogun, ez ordea besteak oimperatu eta za-puiztuaz, geure aldetik beste bide obek eskeintzen alegin-duaz baizik.

Gizarte eskola, adibidez, ezin ditekene Andaluzian eta emen berdin eramane. Personak, prolemak giroa ezberdina dalako. Bakoitzak bere kultura eta nortasuna lortu bear du. Jakina, ezin gindezke ugarte antzekoak izan, besteekin alkatu bear gera, baiñan geure egizko jomuga alde batera utzi gabe. Oartu gaitzen euskal gizarte batean murgildurik gaudela eta eskolak alderdi hau ezin lezakela inola ere alde batera utzi.

Baiñan arren, euskal prolemik bizitzen ez dutela ta ez gaitzezela arri tiraka jardun. Geureganatzen saia gaitzen eta orrelakorik nahi ez badute, orduan bide egokiago bat gertatzen elegindu gaitzen.

Ez, ezin gindezke orrela luzaroan jardun. Danak zuzen-tasuna, nortasuna amesten dugu, eta, bitartean, defendi-tzen degun nortasuna muga jarri besterik ez degu egiten. Badakit gertaera onek iturburu asko dituala.

Aitzakiak alde batera utzia, arren, aberkide, eusko gaz-teak alkar gaitzen, bideak erretzuaz ekin dalgogun, gure ta herriaren etorkizunerako beste aukerabiderik ez degu.

Batasunari eragozpenak jartzen dizkiona: «anathema sit».

MIKEL UGALDE

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTA!

BARRO SHI

Guk, gazteok...

Zaharragoeri beñere baino larritasun aundiagoa sor-tzen diegu noski. Oraindianoan, ez baiñan gaztediaren arnasa gaur bezin garbi sumatu. Munduko alderdi guzi-etan, gazte dinamikaren indarra nabaitzen bada ere, Eus-kalerrian ontan motz gelditu gerarik ezin esan.

Gerrate ondorenean etorri geran gazte guziok, kimu-berrienok zer esanik ez. Mundu zahar au beñere baino gazteago, esparantzagarri egiten duten kezak bizi di-tugu.

Egunetik egunera geitzen goaz atzera baino aurrera geiago begiratzaren dugunok. Joandane bi urtetatik onuntz esate baterako, —lehendik zetorren landararen fruitua za-la nik uste—, gure Erriko konserbadurismoak izugarritzko astindua artu du, zorionez, gazteeri eskerrak. Izan ere, galdua baidugu luzaroan bizkarretik zintzilikia eramane du-gun bildurra eta, gañera, persona geranez gizarteane eta Munduan dugun eginkizunaren konzientzia artzen ari gera.

Okerratik edo zuzenetik joateko... askatasuna... bai-ñan gaur, lehen ez bezela, aurreragiz-aurrigo begiratzaren diegu bizitzari eta biziberrari. Egunetik-egunera, unetik-unera topatzen ditugun bizitzatasunak ez gaituzte atzera-azartzen. Guziok ez dugu burua jiratzaren bizitza aurrean. Berez ona dan, bearezkoa dan bizitza-kontzientzia badu-gu. Lañotan beti ez gera ibiltzen. Nundik ditugu bestela orrenbeste kezka, preokupazio, argibide-naiz?

Zergatik ez ote gaituzte gure aurrekoak obetogo ezagu-tzen? Zergatik ez dirutazkoak ez diran gure aberastasun oien balioa aitortu? Dirutan uts baiñan kezketan aberats-ori da gure emaitza. Urte bat igaro eta bestea badator... Batetik besterako zubia pasa. Utsa da ori. Giza-eskubideen berdintasuna iritzi nai dugu. Zientzia eta Teknika Aurre-rapenerako nai ditugu. Jaungoikoa egitaz arkitu. Erriaren geroa oraintxetik landu. Guk, gazteok, gure gazte erantz-u-na eman bear dugu.

MARI KARMEN GARMENDIA LASA*

(2'garren orrialdetik)

txiagot xurrut eginagaz ordainketak eze, zekor-bizkarlagaz askari, merienda on bat egiteko be izango dogu urtearen buruan.

Arratia'ri kiritotsu, txiki gogorra: Geure izkuntzuko izparren bitartekotasunaz ezautu dugu Bidasoa' ren alde bietako erri bakarra. Ezautu gaitzen alkar alkarri azalduaz geure jazoera pozkor ta illunak, eta azkenean, euskal zaletasun ikurrin bezela euskal izparringi ta irakurgalak ikusi ta erabili daiguzan esku ta saketan, edo itxi alde batera EUSKALDUNAK garaia esateari.

EIZTARIAIK

Gaztelu-Elexabeti'ko Txomin Domingo Ibarra, Bilbo'ko Matiko' bi zidana, «kanelo», bere aini Este-ban'en txakur zolagaz Napa-men-diara joakigira. Oso, bisurde edo basakuten bat baitz ekarri diño berak; neuk be baitz diñot, baña... «ardaukatuen» bat. Illunbe'ko Zizilo Uriaren suñia, Yulen be, emen dabil lepo bete tramakulu bertutuen; txantxangorri, txindor gijaxok eztoze atzeko otzik izango.

Gabon-jaiak zoriotasun andie-nean emon daiguzan apal-orduan adurak neurturik, eta osatan, eskoketa edo futbolari larregi ekin barik; gauza bikaz erdi astotutera goazta.

A. LANDAJUELA

GIPUZKOA

ONDARRABI

JESUS'EN JAYOTZA

Tokia ere oinokoa baita, ikusgarriko Jesus'en Jayotza jarri izan da erri onan azkenegor urteetan.

Aber, arizai, marinel, dantzari, abeslari, argi ta soñu, Euskal Erri' an iñun ez ta munduan ere gutxiatan ikusiko dan bezelako audientsunez agertu izan da Jesus'en Belen'go jayotza eskutapan edo misterioa.

Bera ikustera erritaz eta erbeste-ko milaka asko izaten dira.

Urteik urtera edertegor agertu izan da ta aurrerentzen ere obeke ateratzen sayatzeko asmoa zegoan guzien buruan.

Baia, aurtan, jarzailleen arian zerbait izan baita ez da erreza izango eman nai zan aurrerakada ematea.

Dana dala, eguraldiak laguntzen badu aurtengoa ere bikain ikusiñia izango dan ueste badugu. Auzo errietatik eta etortzen diranak damurik ez dute izango.

EUSKERA ALDEKO ITZALDIA

Lengo egun batean, Amate'ko Ondarru' en biltokian sekulako itzaldia egin zuan Pio Prieto apaiz. Erabili zuan gaita, euskera.

Ederki asko azaldu zuan euskarean garrantzia euskal nortasun edo personalidade osatzeko.

Auxe da jokabidea (ta ni alderdi guzietara esaten ari naizena) erria- ren aotan euskera indartzeko. Eus- kera gutxitat daukan eta orregatik beren arian itz-eigien loiztzen dan gaztediari, gure izkuntza mintzatzeko ta maitatzeko dirugun errotzail agertu, gatzet beraren irizien oke- rra ta euskarean arierioen esanen deszerreola agiriari jarri.

Ez dago iñor Euskal Erria'n, ez gizonik eta ez bazkunik euskera bizitzeko bear dan zabalkundea egitea bururazten zayonik. Euskera- rentzat on gutxi dakarren sariketan diru ugari eraligatzen da (ni ere modu ortan laurtekotxuren batzuk iraba- zitako naiz, baña berdon da) bai- ña, zabalkundea edo propaganda egi- teko orri ta folleotak atera, itzal- diak eratu, esloganak jarri ta aba- rretan dirurik iñor ez du ematen.

[Kasko al degu, noizbait, lezda- bizikoari ardurarik geyen jartzen!]

Ta lezdaizikoia, ikastetxan ba- tera edo aurrerago, zabalkundea ta euskerari balioa ematea da.

Gai ontz bikatzeko: aitatu de- tan bezelako itzaldi geyagoren pre- miya audia digala ez dezatela az- tu gaitzen bazuketako burusk.

KONTUZ EIZTARIAIK

Ez dakit alderdi ontan aina es- kopeta iñun egongo eto dan.

Jakiña, erri jayetako alardeetako bear baitute. Ta eskopeta izan ez- kero aizeari bada ere tiroak bota bear.

Eizerik dagoanean ikaragarriko- ka izaten da emengo tiroa ota. Mendi aldera ibiliñia bat egiteko asmoa badezu, olaoketan beste baterako

lagatea obe. Edo kontu audiarekin ibiliñi, eiztariak berak ezere kontu- rik ez baitute izaten.

Ez diot geyegi. Igaz eize askoko egun batean gizon batek beste ga- bitu zuan; ta orain ere otz aundi- ko lengo ikusienak, egun batek bes- teiñ bantat berdigoi sartu zizkila, az- bel eta bular aldean ta biza edo beste barrerara igaro.

Skerrak Jainkoar'i, bizia salbu- taitu.

Txori koitadu batzuk aurrekal- dean ikustean ez gaitzen itsutu.

KAMINAZPI

DEASAIN

JAIALDIA

Abenduaren 10'an jaialdi bat os- patu da Usurbe zinemaren. O.A.R. GUTIK antolatu du eta bertan «EZ DOK AMAIRU» taldea ikusteko zoriaz izan degu. Jaialdi onen bi- dez gure abeslari, olerkari eta ga- ñontzeko erri-kultura zabaltzen ari- diruten erakusgai ikusteko one- egokia izan degu. Gañera gure erri- tar Arantz Esnaola'k ere, jarduna- di bat eskeñi digu eta atzerrian txalotu badute, bidezkoa da erria- ren ezalotzea. Gaur eguneko artis- tak palta zaigula eta abar entzun izan degu eta ori diotenak ara or- nun daukaten beren irizitaki alda- tzekeo bidea. Izan ere oitura audia bai daukagu jakin g-be itz egiteko. Beraz gure kultura-eraketa bere- liko mesede egin dio jaialdi onek.

IKASTETXEA

Oraindik egun asko ez dirala, Ikastetxe Baimenduniren (Instituto Reconocido) erailketari ekin diote. Uperremendi biserrietako soroetan jasoko dute. Emendik urte pare ba- terako bukatuko ete dan diote. Sei- reun bat aurrerentz modukua izango omen da. Nere irizitz, betekoa dala esango nuke.

EGUBERRIAK

Aurtengo Eguberriak ere ari dira gerturazten eta alako kutsu bat na- baitzen da gure inguruan. Dendak tresnaz beteta, aurrak eta gazteak abestiak ikasten eta abar. Gañera aurtan, Gabon eguna ere ingandea degu eta abeslariak ugari izango di- rala esan leike. «Club de la Amis- tad» alkartekoak aurtan ere abesti- txapelketa bat antolatzekotan omen dabilta eta aurrak pozik izango di- ra. Nere irizitz txapelketa orretan abestiak soil-soilik ez li- ke epaitu bear; jantzia, itxura, iz- kuntza, usarioak eta abar ere sartu bear lirake epaiketean. Abestiak ere erriari dijonak izan edo bertako izakeratik kanpokoak diranak izan alde aundio dago.

Orreraz kanpo gogoratu bear de- gu errian bizi diran guztiak ez di- tuztela Eguberri alaiak ospatuko. Igaz garai ontan asmo batzuek zi- tuzten gizonak gaur lanik gabe ar- kitzen dira eta nai izan arren ezin alai igaro. Konturatu gaitzen gure laguntzak asko dezakela ueste oso- arekin eta asmo sendoarekin eiten deguena eta orain degu ordua... Eguberri on!

MURUMENDI

IDIAZABAL

ITZALDIAK

Mariaren albak antolatuta itzal- di bikain batzuek zuzendu dizkigu. Erri Gaztediko konsiliario dan D. Zipriano Muñagorri apaiz jaunak. Egi marturik ta gurratzak entzun di- zkiogu eliza aldera irixi geranak, baña oso jende gutxi joaten da itzaldi oek duten garrantzia ikusita, nun da Idiazabalgo kristau jendea? Gañera beste aukera bat ere jarri digute, elizkizunaren ondoren Gu- raso Elkarteok biltokian alkar-izke- ta apaiz onekin, baña ala ta guzti- z ere jendea eskas ta gertatu edo oitu gabea alkar izaketen bider prinzi- pio ta ideak garbi uesteko; esan ge- nezake alkar izaketen ordez bakar- izkera izaten dala.

KALE BERRITZEA

Noizpait ere asi dira Bikuñeko kalea arregiatu edo berritzen. As- paldi ontan parregari arkitzen bat- zuten zulo aundi baten antzean zegoen ta iñor miñ artu baño len- go konponduko alduete beintzat.

ENSAIOAK

Beste urtetan bezela Egurrirako kantu ensaioak asita daude eta le- ro auen bidez gazte guztiel di- bat egiten diegi elizkuntza jator on- tan laguntzeko asmotan badira len- bailan azaltzeko.

UTSUNEA

Aurreko urte batuetan antolatu- zan gazteentzako idazte txapelketa

bat eta azken aldi ontan gai ontz- ez da ezer egin. Lan oek gaztekoen- tzat duten garrantziak ikusita, ez al- du mereti berriro ere norbait kar- gu egin da antolotzea? Ia nok era- tzuna ematen dion.

BAT AL ZENEKIZUN?

Karilla militarizatuñ rebista pasatzeko garaia orain dutela.

«Bizitzeko alaiak irabazi ezi- ñean gabiltzala albotik «Ahorro Obrero» fomentatzen asi zaigula.

«Beren burua euskaltzale azal- tzen duten askok, beren seme ala- batxoeri erderaz itz eiten diote!».

AXARI

ERRERA

EGUBERRIAK

Egun zoragarriak Eguberria, zar eta gazte abestak eta txoro agint- ari eta menpeko, danak alaitzen di- tzen eguna.

Egun aurtan danok pozik gera. «Zergatik? Barrendik datorrigu ala- ko alaitasun ori».

Anaitasuna berotzen da eta nai- gabek aztu, besterik ez bada ere Gabon gabeen.

Jaungoiko jalo zan eguna. Mund- uari antzeki bezela jalo zan egu- na eta egia esan g'u bañon kabi es- kaxagoin, bada gaurko egunean beartsuenak ere, beren seme-alaba bat ulri ontara datorrenean Arrek izan zuan baño estalpeku ohea izaten du. Gauza au oroitzean oia- ez gure gelaio konturatzan zenbe- ter-ñoko dan g-urko eguneko erro- tasuna. Danon jabe eta jauna di- na estalpe otz eta txoro baten jalo zan eta gu gertakizun ori oroitzen degun unen egokitzen eta berezi- tasunez osatuak arkitzen gera.

Gauz auek gogoan edukirik go- ratu gaitzen gure lagun urko eta gaur gure Parrokan izango dan Paroki-egunean esku zabalak izan gaitzen, bada egun orretan bilizen dala izango da gure elizaren bea- rretarako eta eliz ontako eliztari beartsuenak.

Atal onen bitartez oia diet, bizi- lotzietatik. ZORION BEROENAK Errortar guztia eta erri bat euzkal- dun danari eta baita ere gure ingu- ruan bizi diran atzerriarrai ere. Da- nok izan gaitzela anaiak eta gure oiturretara bihurtu pakean bizi di- tzeela gure artean.

EGUBERRI ON danor.

KORTARA

ASTEASU

EGARI BIDE

«I onen 3'an «El Diario Vasco» egunerokoan erri ontako berri sor- ta bat agertu zuan, eta bertan ir- kurtzen jarri berriak zuzenbide gutxi agertzen zutela, emen ger- tuzten diran gauzakin beren lekuan gauzak jarri nai gertuzke.

Bertan agertzen zuan nola egin dan baimenik gabeko billera bat, ta ori ez da egi. Billera ori egin baño lenago erriko agintari batekin itze- gin zan esanaz zer asmo zan, ta be- rri ontzat eman zuan iriziti ori, esanaz erriko guraso guztiak alkar- tzeke erriaren onerako gauza zala- ta. Orren esanez gañera erri guzti- ko senditara zabildu zan orritxo bina (erdaldun senditara ez ta agertuko degu geroxeago zergatik) bertan adieraziz gure erriko ikas- tolen egoera ta ori zerbait zuzen- tzeke zer edo zer egin ete zeikian.

Billera ori azaoro' ren 26'an egin za- nerri-erxean mutilentzat dagon ikastola batean. Egoaldi txarra izan arren talde polita bildu zan, baño ez gurasok bakarrik, baita ere ikastolaz jabetzen ta ardura artzen zuten guztiak, bada zabaldutako orritxo oiek ala adieritzen zuten. Bertan lenengo esan zan zertarako bildu giñan, ta guztiak eskubide osoa zutela itzetekeo baño erres- petu aundiz. Garbi agertu zan ber- urtetan best irakasle aldatu ziala ta ori irakasleentzat kaltegarri dala, ta erriko sendiak bat arturik iraka- sle oleri egiteko ordaindu ta ber- tan aldi luzeagan eiten ete duten irakasle oiek.

Bertaratu ziran guztiak ontzat artu zuten iriziti au; baño nola erri agintariak izan bertaratu, ez gen- duan jakierik izan beren irizitia. Baño urtearen egunean, illak 27, egin zuten erri-gizonak beren ille- roko billera, ta beren ondoren agertu zizitan aurreko egunean artutako erabaki ori, ta or nun piztu zan zua. Len eman zan baim- na ezeztu, iz gogorak esan, batez e re apaiz jaun bati, aundieria agertu esanaz, guk eiten ez degun gauzik zer egieta ueste dezute zue- ga eta onelako beste zenbati gauz. Ai- tantutako izparringi orretan bertan

irakurtzen genduan baita ere nola erri-erri zizitazkigun erdaldunai etzaila ezerean aditzerarik eman eta zurekin eta andik aste batera edo... berakin ere billera bat egingo zala beren izkuntzan: bada egingako guza ez zaigu gaizki iruditzen. On- do pentsatzen badegu, errian orzin- di lautatik iru erriaren izkuntzan mintzitzen gera ta gauza bidezkoa da bakoitzari bere erria gauzak azaltzea. Ikastolaren alde erri-gi- zonak gogor ari dirala lenaen? Obe, baño askar ez bada ibiltzen, orain 13 urterekin dauudentzat alperrik izango dira guztiak Erritar bat.

ERRENDERI

MANOLO ARANA, IL DA!

Berrogei ta amabi urte'rekin, g- zterik, betiko joan zaigu ostikolari famatu izan zan gure adiskide, Manolo Arana. (G. B.). Bere emaz- te ta semeak ar bezate gure smin- gurra.

GABON-EGUBERRI

Urteko jaiarik ederrenak eldu di- ra. Egon oietan alaiago ikusi oide- gu jendea. Ba-dirudi, gudaten beza- la, atsedan-aldi edo tregua txiki bat egiten degula. Gure kezak eta la- nek alde batera utzirik.

Guda alipatu ta, an, Vietnam' en gudatu gogorren ari diran bi al- derditako gazteak datorzit burura: azkenean, goikoak erabakiko diten arazoari buruz euren itz, iriziti ta asmoak ezertarako kontuan iduki- ko ez diran gazte aiek. Izan ere, guda zer dan dakigunok, iru Gabon- jai, gudan, etxe'tik urrutu igaro di- tugunok, nola ez oroitit egun aundi abetan gazte aietaz.

Lenengo gure guda Gabon-gaba ez da zuztezekoa. «Pogotxi' n' n, Legutian ondoan, triste, etxe- oroituz eta etxe'ko berririk gabe.

Bermeo'ko erri jatorra gutaz oroiturik, Gabon-gabeen apalitzeko bixiguak bidali zizkigun. Eskertze- koa zan benetan, bai, bañan bixigu- zati arrek, etxeok sukalde-goxoa, aurrez-aurre jarri zigun, eta malkoz buzitza jan genula ziur nago.

Vietnam' en gazteak «bi alderdi- txako» guk ezin bidali zuzeri ez bixigu ta ez legatz, bañan kristau geran alderdik ototiz boro bat zuden- duko diogu guztion Aitari eta es- katu ere bai, lenbaiten buka deza- tela gizonak—guda eiten ez dute- nak—guda triste ori eta datorren urtean, Eguberri jaiak igaroko al dituzte zeuren etxean.

Ez dezaitutela gurtuko askori be- zela gerta—ez alderdi boteko ei eta ez bestekoie—guda amaitu ta bes- te lau urte etxetik urrun bizi bea- rra. Pakea ta lenbaiten etxeratzea biotz-biotzetik oia ditzugue.

JOXE'REN ATERALDIAK

Gure adiskide au maltzurkeriz jositako oietako degu. Lengo aste ortan Malen-kalean berarekin topo egin nuen.

—Kaxo, Andoni?
—Kaxo, Joxe, zer gabiltz?
—Emenxe «txuriketan».

—I beti lanean.

—Ontazkero ala bearko. Aizak eta, zer iruditzen zaik neskatil ba- den biotza jarri dioten gizon ori?

—Konten izango dala, bizi ba-da beintzat.

—Aizak beste gauza, orain bere emaztea berdin maiteko ete dik?

—Zergatik ez?

—Nola nai dek, emakume baten biotza'rekin?

—Agur, agur, ik ba-dituk beti orrelako ateraldiak. Eta parrez, ba- ñan oldozkor, alde egin nuen.

ANARBE

ZARAUZ

GAZTETXOEN ARTEKO TXAPELKETAK

Nork esan orain dala bederatzit urte lenengo aldiak eratu ziran txape- lketak aiek malla onetara iritxiko ziranik?

Aurtan antolatzailek ueste gabe- ko erabaki batzuek artu beaaren arkitu dira; au da: Izena eman zu- ten gaztetxo sailla ain ug-ria izanik, eta agertzen zituzten lanak kontuan edukitzeak ziral ikusirik, aurtengo txapelketa bi egunetan emate- ta, illaren 17'an eta 24'an.

Txapelketak auzo urtero bezela, abestuzten, itzaldieran eta ipu- l-esten izango dira, bakoitzia iru ma- lla berezietan bñatuz.

Euskalerri osoak bada Zrauzt'ko gaztetxo auen berri, amaituko arri- turik gelditu dira beren saioak ent- zutan da. Aurtengo txapelketaren

ondorenak ere, beste amaika utziko ditue ere beaean.

Lan au argiatutzetako, txapelke- tako lenengo aldia ospatua egongo da, ta bigarrenaren zai egongo da erria.

«Gaztetxoak, jarrai aurrera bide onetan, zuen ezpatek abestu, olerki eta ipuak entzuten ditugun bi- tarteetan, gure AMA EUSKERA'K arnas berritze bat izango baidu. Egun aietako berotasunak, urte gu- zian jarrai dezala!»

Egun onetan euskeraren alde ur- te barruan egin egin duanari oroi- garri bat eskeñiko zaio. «Norentzat ote da?»

GABON ETA EGUBERRI

Gure errian, enparantza, kale eta abar, zugaitze eta argiz ipainduak ikusten ditugu, eta oiek zer baiten aditza eraman nai digute. EGUBE- RRIAK gañen ditugula, zer alaita- sun sorizan digun berri onek!

Aurrak gurasoak gaidetza ari di- ra, JESUS aurjao berriaren gerta- erak jakin naiez, ta guraso, altona edo amonak, al duan eran azalduko dio gertakizun miragarri ura, ta urte buruan iñor ez bezela beren biotz- pozt eta alaitasunez gañezturik arkutuko dira.

«GABON ETA EGUBERRI» gu- re biotzetan bai zeratela pozgarrik irakurle guzietari, «EGUBERRI» zoriotsuak oia ditzkiegu.

URRUTI

ORMAIZTEGI

Eguerriak erri makutsean ibiltze- ko ahalgo giroa izango gendula ta... bai, bai; etxeok asoa lokartzan, emen esaten dan bezela: Mikatz za- marra izan oi da, izan ere, Santa Lutz urte-garai onetako giroa ta aurtan beintzat asindu gaitu bapo. Ondoren gogozten ba-du ala ere gaizt erdi. Urteko gaurik luzeenak igaro ditugu beintzat ta neguan asi- erako zerbait da.

Santa Lutzai aitatu ditut ta umetzarora dijonak nere gogo. Or- duan egun guztian zear entzuten zan dulun-dulun, muxal ta beor iriziti otsa. Aber asko bidetean gora ta ueste komorrok beren ondo- ren pozik. Gaur ez da olakorik, automobilaren tolostatuta era- man oi dituzte goienak eta lengo al- dean gutxi.

Gau-erdi ta goiz aldera aberekin zijoazena! pattr pikaren bat sal- du al-izateko edo tokila kokkor ba- zutetan bildu ta gau guztian ego- ten zirala, entzun oi nion nere amonari. Gaur dan egunean ez da olakorik egiñ, ta obe gañera.

Buñan ba-datozkiogu gogoratu di- tudan jai ota baño aiesingorik. Gabon jaiak alegia. Au da giroa al! Igandez degula aurtan Gabon ta iñor baño gogotsuago ari dira taldeak gertaketan. San Andres ko- rral taldeak, urtero bezela, gaixo ta beartsuentzako eskean ibiltzeko as- mo goragarria izan bear du ta Ikas- tolako umetxoak ere zerbait egite- ko asmoetan dira, adi dāden. Gaxo- tasunen bat dutenelako esku zabal azaltzea eta gure izkuntza apaldu- ko sorlekuko izakaren egi nai dute nai laguntzea, gizonki jokatzea ta txalagarria da izan ere. Etxeko-an- dera ta gañerakoak, zabaldu ba pol- tonsdoak eta esku zabal jokatua ga- bon egunean. Gañerako umetxo ta gazteak ere ez ete ondokit bildu, poltsa ximur dituko ditzute bes- tela ta. Aurtxo jainko jaiari berriaren aroa, urteko egunik alai ta zori- zotseuna adierazten zaizkigu abes- tietan ta urtean azkenean San Sil- bestre, lapur-bidur gutxi. Berri- kuntzaren batzuek izango emen di- tugu gañera ta euskal errian oi dan bezela, jator igaro egun oiek.

Jaiak jai, beste buruaste batzuek ere ba-dabilzt duntzen erri barre- nean. Guraso elkarteak beintzat, guzuz al-dan egokien eratzeko as- moz izango dira. ZERUKO ARGIA au zure eskutetara orduko, gai oetan oso argi ta trebe dan jaun baten jardunaldia entzuzko zenduan.

Errian da auzoan on asko egin le- zaken elkartea da gurasoen au. Bu- rutsu izan bada ta lagunarte onen babesean jokatzen sailatu ta giroa sortu.

Maria'ren alaba ta Luistarren bil- tokian, Zentroan, berri otordu ma- neketa edo sukale inestratko ta josten ikasi nai dutenentzako ikas- taldiak eratu emen ditzute.

Bejondeitela buru-aste oetan buru-belarri zabiltzanenoi ta gure erriari dagokion giro ta malla txer- tatzen saia gaitzen danok ondo al- kartu ta baituta.

Gabon eta Eguerri alai ta zori- ontxu erritaz eta auzoko guziai

MILLUDI

HERRIAREN ANTZEA

Loteria, antzen aurka

Loteria eta honen antzeko beste fenomenoak aztertzen baldin ba dira, ikusiko degu nolaz jendeak, dirutzeo itxaropenik haundienak sasketa hoi-tan jartzen dituen; eta sarritan haren helburu bakarra dala dirudi.

Ez noa juzgatzera dirutze xede hori, aipagarria dan hala ez. Itxaropen hori nolaz oker bidetik burura nahi duten, nahi nuke bakarrik azter.

Gizonak, aski duen dirua eduki nahi du. Milla arrazoigatik: beharrak betetzeko, lasaitasuna, babesa, indarra, jabetasuna lortze arren, etab. Al-per guziak, loteria edo kinielatan jokatzeko ez da arritzekoa; zerutik ez bada, etzaiolako beste inundiak dirurik eroriko. Baiñan langillea dan gizonan hau gertatze, ez da hain zentzukoa. Ba dira bi langille maila: gogotik lan egiten dutenak; eta beste biderik gabe, bizi nahi ba dute beintzat, egitera behartuak daudenak. Askori entzun ohi diet esaten, berak nahiko dirua izan ezkeri ez lutekela beren bizian gehiago lanik egingo. Nik hau ez det sinisten, zeren neretzat, gizona berez langillea da, eta lan-krea-izalea sortzea du bizi-tzearen eska bakarra. Baiñan erungo gaitzik haundiena, hauexen da: lana gorrotatzea, eta hala ta guztiz ere lan egitea. Nundik datorkigu gaitz hori? Alde batetik, bakoitzak nahi duan lana edo bizi-bidea aukeratzeko eskubiderik ez dualako izan, eta nahi ez duana egitera, bere ahalmena galdurik, behartua izan dalako. Eta beste aldetik, jakin ez dualako zer aukeratu, hain baita zailla gehienentzat berairi egokiena dijoa-kion lana edo bokazioa aurkitzea. Anton Tehejox-ek, Rusiako idazlari ospetsuenetakoa, famaren gallurrean zelarik, zahartua orduko, honela zion: "Nere bokazio aurkitu detan hala ez jakitea det oraindik buru-austerik haundiena".

Baiñan itzul gaitzen lehengora: lanetik bizi danen dirutzeo itxaropen hori, loterian bete nahi duarengana.

Gizonak ba daki bere lana behar dala ordaindua izan; ba daki dozerdi ezezagun batzuentzat lanean ari dala; gaitetik, dozerdi horrek ordaintzean ez diotela ezer gehiagorik emango; bai eta ba daki berak sei duoen lana egiten baldin ba du ere, bat ordainduko diotela eta gaitz-koza, bere izurrazaleak gizeneko izango dala, eta hauek gaitzera bera baiño hobeto biziko diralaz; etab, Orra bi itzetan: ba daki berak sortu duan lanaren bitartez, iritsi leikela bere buruaren jabetasuna; edo gutxienez, etorkizunean segurtantzia ordiesteko aina izango lukela.

Nahiz jendeak hau jakin, loterian jokatzan du. Bere lanaren bitartez sortua izan dan diruagaz dituan eskubidera azaldu eta erabilli beharrean, begiak itxutuz, loteriaren itxaropen paltsoa jotzen du. Paltsoa diot, zeren suertearen edo destinoaren zai egotea gure bizibidea argitzeko, zekorra puntillaren zai egotea bezela dalakotz. Irabazia eta meretia ez dan gauzarik, ezin leikelako jatorria izan. Israelarreri erori zitzaizen janaria zerutik, baiñan gero urrezko zekorra gurtzera joan ziran. Beriz horretara itzul nahi ote degu?

Herri atzeratuenean, izaten ditu loteriak jarraikilerik gehien. Zonbait gizonak ardura haundia ipintzen dute, irudipen maltzur hoiek sortzen eta atutzen; kultura ttiki eta alienazio haundi; jendea lo-araziz bere errealitate-tekik kanpo jartzen baitu. Eta hau nunbait komeni; amets paltsoan he-rria nahas, bere gaitz guzien erroa nun finkatua dagon, kontura ez dedin-likus, dauzkagun zinea, telebista, kinielak, futbola, loteria eta gaitzontzeko engañamenduk, zer giro ederrean bizi diran (haientzat jakina); gauza hauek danak antolatzeo (esku gutxiak, jakina) ba da errestasuna, propaganda eta dirua franko.

Hori alde batetik, bestetik, lehengo zergan gaitetik, berriak aspikeriz biltzeko, beste era bat da. Arrazoi jatorrik gabe eta argi ta garbi inpuetsoak igotzen ba dituzte, laister konturatzan da jende soilla ere, eta asarre eta aurka altxatzen; honela beriz loteriek, jostalutzat jartiz, kentzen dituzte lehen artxatuko ogi apurak, lehen hauztarzoan, era berean beste zenbait gauza kenduak izaten zitzaizkigun bezela.

Oso Haundiaren atzaparrak milla eratan arramaskatzen gaitu: nekez ikusiak, baiñan zein gogorri nabatuak.

ARZABAL

EUSKAL-ESKOLA

Herri artixtak herriarekin lanean

Artearen eginkizuna sortzailea da. Ez kopiartzea. Eta, Oteizak bein eskribitu zuen bezela, arteak ez du inor edukatzen, baizik eta artea apreziatzeko eta artearen aurrean begirada jakintsu batekin egon ahal izateko, aurretik edukatua egon behar da. Beste gauza guzietarako bezela. Sensibilidades ta adimena prest eduki behar dira artista-ren lana goza eta juzga izateko. Bai li-buru baten aurrean, bai koadro baten aurrean bai filma baten imajian aurrean, kriterio pixar batekin jarria behar du ikusleak, alakoxe konprenditu nahi batekin. Gero, postura honeri eskerrak eta artixta-ren lanak bere sensibilidadesan sortuko ditun kezka eta kontradikzioen bidez, bere asierako jakitea eta ulertzea zabaldu eta sakondu egingo dira, eta artixtak sortzen dituen formen aurrean ez da aurrerantzean arrotz bat edo etsai bat bezela arkituko.

Artixta-ren mundua formen mundua da. Arte guziak expresio forma batzuetan konkretatzen dira, eta forma-rik ez dagoen tokian ez dago arterik.

Hortzen dago, ain zuzen, artearen aberastasun guzia; formaren barietadean. Artixta batek bere barne eta barneko esan nai guziak, kezka guziak, intuizio guziak, ezin egon guziak formen fantasiarekin adierazteko daukan posibilitade ta askatasun osoan. Koloreak, itzak, imajinak, otsak, kfinuak, hoiek guziak eta gelago dira artistaren lehen-materiak, era berean fisikoak eta espiritu-ak, eta materia hoi en ordenatzean, konbinatzean, dago artixta-ren eginkizuna, eta bere nortasuna expresio batera eramango duen bidea.

Gaur egunean, beraz, ezin ditek formaren eta esan-nairen arteko artuemanata batea besteagandik berezi, ez ta ere bateraren edo bestearen autonomia edo jauntxotasuna onartu, alkarrengana duten eta eduki behar duten lotura osoa askatuaz.

Artixta bat ez da «pedagogo» bat. Artearen edertasuna ez dago «esan-naiean» bakarrik; baizik eta esan-nai horrek edo, obeto esateko, artixtaren barne-mundu horrek, forma batzuetan eta forma batzuen indarraren eta edertasunaren bitartez artu behar duen izakeran eta kanpoitxuran. Bestela ez da artea izango, beste edozer gauza baizik.

Baiñan, era berean, artixta bat ez da izaki berezi edo aparta bat. Berezia da, bai, baiñan ez izaki mitikoen berezitasunarekin. Artixta bat, ain xuxen, gu guziok bezelako ezurrezko eta eragizko gizon edo emakume bat da, gu bezela soziedadeko ordenazio batean indarrez sartua, histori motu batean ezarria, frustrazioz jo-sia, ekonomoi eta politiku esturktura batzuen obrax eta graziz presionatua eta bizi molde batzuetara beartua. Eta, azkenik, herri baten barruan sortua eta herri ho-ren goraberen kontextoan bere nortasuna eta askatasuna adieraztera eta osatzera obligatua.

Orduan, artixta baten suertea edo desgrazia, bere berezitasuna adierazten duen señaletz, sensibilitade be-rezi batean dago, lehen esan ditudan forma haletan be-re izakera expresatzeko ahalmenean. Eta, hortik kan-pora, artixta bat, naiz aundiena naiz eskasena, beste edozein pertsona bezelakoa da, bere edertasun eta mixeri guziekin.

Artearen fenomeno oraingo perspektiba hontatik beti begiratu izan bazan, etziran gauzak askotan iritzi diran exajerazio eta aberrazioetara elduko. Zeren ta artixta, urte luzeetan zear, ingeruzko edo demonifizioz izaki bat kontsideratua izan da, neurri eta normaltasun

guzietatik kanpora bizi zan pizti arraro bat, bai artea egiten ari zanean eta baita solomilloa jaten ari zanean ere. Eta artixta batek baiño geiagok (erdi-purdikoak hauek, ia beti), bere burua orrelaxe kontsideratu izan-du du, aparteko izaki arraro bat bezela.

Pensatzeko era horrek, egia esan, izandu ditu bere arrazoiak, historiaren arira goazelarik, bai faktore poli-tiku eta bai ekonomikuetan ere. Alde batetik, burges-soziedadean, eta aristokraziaren barruan zer esanik ez, artea eta kultura aberatsentzat bakarrik egintako lujoak izandu dira, espiritu «bereziatzen» egintako gauzak. Urduan, soziedade horren barruan eta orrelako paper «klasista» bateaz, artixta deshumanizatu egin da. Herria-rengandik aparte, bere egitazko izakera ahaztu eta galdtu du, bere indar aldatzailea eta aurreratzalea eze-rezean gelditu zaizka, eta, nolabait bere burua arkitu nairik, mitifikatu egin du laioetatik gora jarriaz. Orre-la, giza-relazio normalak autsiririk, aundi usteko mundu berezi batean jarri da, realidadeko artu-emanetatik urruti.

Beste alde, gaur egunean eta toki batzuetan beste aldeko fenomenua ere gertatu da; hau da, artixtari bere autonomia eta sortzailatasuna ukatu zaizka, eta orduan bere ahalmenak propaganda politiku batean oso zabarki onplegatutak izan dira. Hori ere aberrazio bezela juzgatu behar da.

Gure egunean eta hemen, gu bizi geran lurrean, gauza bat dago argi. gero eta argiago behar bada. Artixta baten lanak bi faktore ditula; bata, pertsonala, bere nortasunean oinarritzen dana, jaitzak eta bizitza partikularrak ezarri dizkion kondizio eta zeatzasun gu-ziekin; hoi en artean bat, inportanteena, sortzailatasuna.

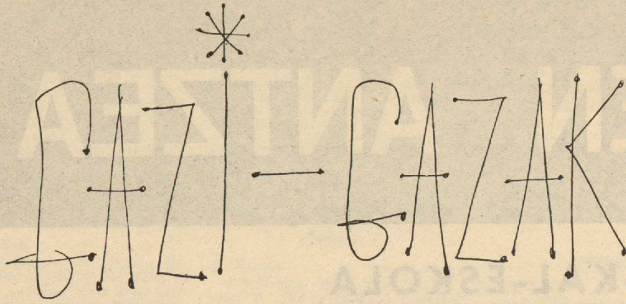
Bigarren faktorea, ahaztu eziniekkoa eta gero ta geiago bearrezkoa, herrikoitasuna. Herriak artixtak be-har ditu; bere izakera, bizitza eta situazioa argitzen eta obeago osatzen lagunduko ditoten artixtak. Artixtak, ia beti, beste jendeak baiño kontzientzi fin eta sakonagoa dauka situazioari eta bere arrazoiari buruz. Orduan, kontzientzi horrek argitu behar du artixtaren lana, eta ez du inoiz ahaztu behar herriak bere bearra daukala. Herriak artixtari arreta, errespetoa eta laguntza eskeini behar dizkio. Artixtak, horren ordañez bere sensibili-da-dea eta bere artearen argitasuna. Herriak gabe ez dago arterik. Herriak gabeko artea, artea utipiko edo traido-rea da. Arterik gabeko herri bat, beriz, antzua eta itxua.

Autonomia eta konpromisoa; orra hor egitazko ar-tearen bi koordenadak. Gaitzera, ia beti, gaur eguneko artixtak herri-herriaren sabeletik sortutakoa dira, lan-gille semeak, askotan amaika gose paseak, herriak be-rak sufritzen dituen zigor guziak bere bizkarrean pro-batuak. Kondizio hauetan, herrikoitasunik gabeko arte idealista bat egin naia, oargabekeria eta traizioa litzake.

Gauz hauek denak jakiniñ sortu zen Euskal-Eskola, eta bere intentzio nagusia auxen da: sortzale bezela, artixtaren eginkizunetik, herriarekin batera eta bere bazterrean joan burruka, zoritxar, aldaketa, aurrerakizun eta sufrimendu guzietan; giza egokera bat argitzeo alegiañ egiñaz, eta nortasun baten kondizioak gero eta geiago herriarentzat obeagoak izan ditezala salatuaz.

Hori nahi dute gaur, euskalerrian, Euskal-Eskola'ko taldeetan sartuta dauden artixta guziak.

XABIER LETE

Txakartegi'tar Joseba'k, Mendexa'tik, auxe diñost:

«Azkenengo ZERUKO ARGIAN irakurri neban «Abeletxe»-ren zuzenbidea, eta errietako aterak diak jasotzeko nala; orregaitik nik emen bialtzen dautzudaz Mendexa'n gertatutako batzuek».

Ondoren, irukoitz au dakar: Oraindik urte asko eziala bizi ei zan gizon xelebre eta buru argikobat, nire gurasoak ezagutzen ebena, ain zuzen be, nire amaren aitita zan, Mendexa'ko Etorri-Barri baserrikua. Orregaitik, «Etorri-Barri» deitzen ei eutsen; argiña ei zan bera.

Bein, ormagiñan inarduan Algora izeneko baserrian, eta an batean bat gexo zalarik, sendagileari deitu. Au etorri zanean eta «Etorri-Barri» ormagiñan ikusi ebanean, adarra loteagaitik onan esan ei eutsen:

—«Etorri-Barri» argiñaren palak, morteruek tapauko jozak. Argiñek baparian erantzun ei eutsen:
—Sendagilearenak barriz,

axurrak eta palak.

Bigarren:

Beste bein, bera barik beste batzuek, Kanpu Santuko ormie egiten ei egozan, eta «Etorri-Barri» jun ei jakoen eta esan:
—Alper-alperrik egiten dozue orma ori.

—Zer ba? —erantzun ei eutsen—
—Ba... or barruen dagozanak eztabe urtengo kanpora, eta kanpuen gagozanok ez dogu juen nai barrure, beraz alper-alperrikua da orma ori.

Irugarrena:
Edari zaletxua be ba eizan da, bein tabernatik bete-bete eginda balantzaka kamiñua betian ei joian etxera, eta erriko abadiagaz bat egin bideen. Abadie onan ikusi ebanean Bariku Santu eguna izan da, esan ei eutsen:

—«Etorri-Barri»: gaur dan egunien be balantzaka?
—Jauna, millagrua al da ba Jaungoikue ilten danielen gizona balantzaka ibiltie? —erantzun ei eutsen—.

Bapo Txakarteki! Zu lez beste batzuek be itxuri dauz gure asteroko onen idazkolako eupadeak. Idaztera oituta eztagozan irakurrientzat ondo baño obeto etorriko da salo au. Zuk argi ta polito idatzl dozu.

—Au, gure «Txeru»k bialdu dauts:
Txanton'ek etxoan belbilk erosi nai izan, arrizku andiko trezina zala-ta.

Etxoan pipatzen gaiz-bizia sortu ezekion.
Etxoan edari gogorrik artzen alkool-erriaren bilturrez.

Etxoan yanari andirik egiten urdalla zulatu ezekion.
Etxoan erondarrik egiten, bikañ da lerdan irateko.

Ezuan ezkondu bada-epada be.
—Da?
—Il zuan.

Bien «Txeru»! Ori alan izan bazuan... i ezaz ilgo beinguan.

—Andoni Sarriegi-Beasain. Zure idazki ikulgarria etseginiz irakurri nuon. Idatzlako ditzut egun batez, bereziki. Zure ipuitxo ere azalduko degu, txandan jarria degu-ta.

Enparau Irakurleok biali zuen izkirimiriak zuzenbide ontara: Manu Bilsola-Ada. San Mames, 11-4. BILSAO-10.

—Eta orain, Gabonak dira ta esan daigun betikoa: Yayok igaro dagizuezala baka Santuan: Alaiak, biziki, poliki, maiteki.

Zorion ba gure asteroko onen Zuzendariari, Idazkolari, Banakolari, laguntzallari, idazle ta irakurle guztieri.

Yaso egizue nere Gabon-Agur burutikoa.

Biotzetikoa esaten ez naz aurtu, danok dakizuen biotzetaketak ospetsu ori egin dan ezker, «puntu» asko galdut bai ditut biotzak.

Washkansky 47 urteko gizon ezkondua or daukozu 25 urteko neskatillabiotzarenkin yaubetuta. Zer ete diño bere emazteak? Kezkati naz grasi andirik ez ete dautson egingo.

Baia dana dala, egiñen andia gertat da: Lagun urkoari biotza eskini ta emotea, bizi daiten. Orixe bera egin eban Kesu aurtxoak orain 1967 urte. Baia A Yainkoa zan eta ez bati bakarrik, mundu guztialari eskini euskun Bere seaskatik, eta gero-txuago buru, bular, biotz ta aima, dana emon, betiko bizi gaitzen. Ospatu bear dogu ba egun gogoangarria au.

Esanak esan, biotzak biotz dirau, ta zabaldut daigun bekotxak berea, lagun urkoari eskintzeko. Alan egiñik, Gabon, Eguberri, Olentzaro zoriontsuagoko izango doguz. Or damotzue ba biotzetiko Gabon-besarkada.

ABELETXE'K

Dali ta Dali ¡Zorione!
Dali! Da... ni?
Ez al naz iñor ni?

OTO TA POTOTO

OLENTZARO

"Elurra tellatuan sakua lepuan ibilli biarko degu aurtengo neguan..."

Elurra mara-mara ari da, zuritu du mendian... Sukaldian makallua beratsen eta osaba Praisko'k ekarritako biguria erretzeko... Amona (Foru'ko alaba berez) intxaur-saltza gertatzen, bere errian sekula sekulorutan egin dan modura.

Ona nola: lenengo intxaur mamiak atera, zapi txuri gañean birrindu botilla borobil batekin, sutan ipini urakin eta olio gordiña bota gañetik (kollaraka batzuek) eta egurtxo batez eragin. Irina naastu saltza loditzeko, bakallu printza batzuek eta gozoa ugari. Egosten danean... listo mairako.

Baño Gabon-gaba onetan gauza asko daude egiteko. Oto gizaartekoa da eta gizaarteko artu-emanak zintzo betetzeko alegiñak egiten ditu beti. Gainera oitura zarrak gordetzeko bada, arreta aundiagorekin oraindik. Ta Olentzaro gabe ez da benetako euskal erririk. Oto'k ala usten zuan beintzat.

Aurtengo Gabonetan Oto zoriontsu da. Ez dute ba berbera aukeratu Olentzaro'n papera egiteko...! Amona intxaur-saltza prentatzen utzi ta badijoka kalera, Gau zoragari onetako euskal kutsua galdut ez dedin.

—Aizak i, Olentzaro...! zion Jose errementariak, gaur gabeko jaiaren buruak).

—Ez dek Olentzaro esaten, Olentzaro baizik...! "

—Bai i zaruatarrak aizelako, baia Lazka'n Olentzaro esaten diagu betil" (Erantzuten dio Oto'k Miel).

—Zarautzen Orentzago baia guk Andoañ'en Orentzaro esan oi diogu (Pototo jakintsuak ziarduan) eta gure amaren errian, Leiza'n alegia, Orentzaro... "

—Bueno Olentzaro, Orentzaro edo dana dalako ori, entzun: gauza ondo egiteko Olentzaro zeintzan jakin bear... "

—Kopla zarrak oraila zio (ektien dio berriz ere Pototo'k):

"Emen eldu gerade berri on batekin, gure embajadore Olentzaro'rekin".

"Olentzaro guria ezin degu ase, bakarrak jan dizkigu amar txerri gazte.

Sayaski ta solomo makiña bat este, Jesus jaio dalako konsola zaitezte".

"Olentzaro juantzigu mendira lanera intenziuarekin ikatz egitera.

Aditu duenian Jesus jaio dala laistera etorri da berri ematera".

—Pototo, ori gauza larria dekl Jesusen jaiotzaren albistari ta tripazai...! Jesus'en albistari ta mozkorra...! Ikaskiña izatez etzait gaizki iruditzen, baia, mozkorra...! "

—Barkatu, Jose, baia nik berriz ere Zarauz'ko berri ematera nioja. Gure Zarauz'ko zarrak etxetan, Gabon gabeen "Olentzaro mozkorra" jartzen diagu sutan. Ta ori ez dek "Olentzaro ardazale mozkorra", Olentzaro enborra baizik: sutan jartzen dan trunko aundi bat baizik. Mozkorra, mozkorra, enborra edo trunkoa danak bat dituk... Baia euskeraz etzekien baterenbatak "moskor" orretatik atera zetian beste bertso auk:

"Olentzaro, begi gorri, nun arapatu dek arrai ori? Itsasoko arroketan bart arratzeko amaiketian..."

Edo beste auk:

"Orra, orra, gure Olentzaro pipa ortzian duela exerita dago, kapoiak ere baitu arapatuak..."

bier merendatzeko botilla arduakin..."

Bat batean Oto'ri adimena argitu zaio: "Guk-dio-enbor ori beti "Gabon-zuzie" esan izan diogu. Eta "Gabon-zuzie" gauza serioa dek."

—Bizkaia'n "Gabon-mukurru" (Bedia'n) eta "Gabon-subilla" (Abadiño'n); Araba'n, euskera aaztuta daukaten erri batzuetan, "Gabon" eta beste batzuetan "Parrondoko" esan oi diue "Olentzoko mozkorra" edo enborrari... (Pototo jakintsuak ziarduan berriz ere).

—Eta "Olentzaro mozkor" edo enbor ori zertarako dek?"

—Enbor aundia bear izan. Urteberrirako edo urrugoko Gabon egunaño iraungo duan trunkoa. Enbor edo mozkor orrek etxea, ikulua, abereak eta baztar guztiak bedeinkatzen ditu... ta gaitz guztietatik gorde... "

—Olentzaro mozkorra etzan mozkorra... Zergatik jarri bear diazute sato-ardoa lepotik tximilitik...? (Oto protesta biziñan).

—Arrazoi itxura dekl "Olentzaro mozkorra" ta "Gabon-zuzie" ba dituk zer edo zer...! Misterio beltza dek au...! Zeñek argitu lezaken...? (Zion Jose'k kezakz biterik).

—Aizak, Jose, ta muturra zergatik beztu bear diazute!?" (Oto berriz ere protestan).

—Olentzaro ikaskiña bazan... "

—Ago ixilik, ik ez dakik gauz orren berri". (Pototok). Olentzaro'k muturra beltza, tximinitik jeisten dalako zeukak... Ori ere ez dakik?"

—Nik ez?"

—Nunqoa aiz ba i?"

—Ni? Olaberri'koa."

—Olaberri'n estakizue ezer. Olentzaro tximinitik bera jeisten dek, itaia eskuan duela."

—Itaia zertako?"

—Otak ebai eta berotzeko gure sukaldian, enberraren ondoan... Antiboto'ko Sorgia ere azaldu oi da susko itai baten itxuran... "

—Oiek, orratik, gauza xebebrek dituk!"

—Naiko xebebre! Olentzaro gauza xebebrez inguratua agertzen dek. Erramua ere berarekin zekarrek eta kontuak atera... "

—Erramud!"

—Bat."

—Ze erramu, gero?"

(12 garren orrialdean jarraitzen du)

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK:

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurreraledeun'ik onenak, amengo nekazarientzat.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

Ibiltzeko gogorik ba-dezu

artu itzatu zure maletak...
eta SIREICA'k egingo du gafiñerakoa

Sireica

DONOSTIA

Renfe ta beste burni-bidetako txartelak; bertako ta erbestetakoak; itxasontzi ta aidekoak. Berbil-al-kilerra. Etzai-ibilialdiak, eta abar...

URTE BARRI BATEN AURREAN

Euskera Bizkaia'n
1967'garren urtean

Laster eukiko dauz Bizkaia'k milloi bat biztanle. Zenbat euskaldun? Gatx da galdera au erantzutea, estadistikarik ez dagolako, baina esan geinke, gixti gora bera, 200.000-250.000 izango garala bizkaitar euskaldunak. 1967'garren urtean ikusi geinke euskera atzera Arratia'n, Gernika'n eta beste Bizkal barruko lurralde euskaldunetan. Geldi Bermeo, Lekeitio, Ondarru ta arrantzale erritan, au da, euren euskaltzaleatasunari gogor eusiaz. Aurrera Bilbo ta Nerbioi'eko uri industrialetan.

Ikusi daigun orain astiro Bizkaia bananduten dan iru alderdietako euskeraren prolema.

BASERRITARRAK

Baserritarrai barre egin yake orain arte erderaz egiten entzutean. Barre eragin daukue Txomin del Regato ta bera lako izlari aldrebesak. Eta onek eta oneik, kalte andia egin dautse euskerari.

Baserritarrak orain, ez guztiak baña bai mentalidade laburreko askok, euren semeai erdera utsean egiten dautse. Uste dabe olan, andiak diranean, inork ez dabela eurgaitik barre egingo. Uste dabe, erderaz egiten, erreztasun andiagoa eukiko dabela euren ikaskizunetan.

Oker dagoz baserritar oneik. Ihork euren erderagaitik barre egiten badau, erantzuna ez dau izan bear erderara joatea, xaplada on bat emotea baño, barre egiten dauanari. Eta ikaskizunak dirala ta, erdera utsa erakustea kaltegarria da. Erreztasun andiagoa eukiko dabe umeak izkuntza bi-koak badira.

ARRANTZALEAK

Arrantzaleak dira Bizkaia'n, euskera geyen egiten dabenak, Eurek dagoz itxaso zabalarai begira. Iritzi zabalakoa. Izkuntza asko entzuten ikasi dabenak. Eta urrin ibiliz, aberria zer dan ondo dakienak. Eurek maite dabe ihork maitatuten badauz, gure erria ta gure izkuntza. Zorionak, Bermeo, Lekeitio, Elantxobe, Ondarru.

BILBO TA URI INDUSTRIALAK

Antxiña galdu zan euskera Bilbo, Barakaldo, Santurtze, Portugalete, Sestao ta beste uri industrialetan. Egia esateko, 1967'garren urtean ez da euren kaleetan euskeraz itz egiten entzuten. Baña...

Baña eunka, eunka asko, dira euskal ikastoletan dagozan umeak. Eunka, eunka asko, gazte ta zar, gabaz euskal akademitara doazanak.

Ume onetatik itxaroten dogu euskera indartsu bat, txikitatik ikasitako, kultura bideetan landua. Gazte ta zar onetatik urten dira Gabriel Aresti, Juan Anjel Etxebarria, Xabier Kintana ta abar. Iru izen esan doguz, iru gazte len euskerarik ezekienak, eta orain Euskal Akademia'koak eta euskal idazle ospetsuak.

Eta Gernika'n, Bizkaia ta Euskal osoaren lotsarako euskera atzera badoa, Sestao'n kapaz dira euskal ikastolak eta akademiak zabalteko, ta euskeraz egiñiko jai andi bat antolatuteko, joan dan igandean bertongo teatro baten emon zana, saloia jendez gañezka egolarik.

Itxas artekoak eta uri industrialetan dira ba, 1968'garren urteari begira, euskeraren itxaropen andiak Bizkaia'n.

Baña euskerak badaukaz beste prolema batzuk. Ikusi daiguzan bana banaka.

IKASTOLAK

Ikastola guztiak dira partikularrak sortutakoak. Batzuk, gero, laguntza ofizial batzuk lortu dabez. Eta au da pena.

Euskaldunak dogu euskeraren ardurea ez dala bakarrik partikularren prolema. Ofizialki, bai Aintamentuak, bai Bizkaia'ko Diputazioa'k, euren gain artu bear eben euskeraren prolema. Gauza batzuk dagoz partikulari egin ezin diranak, eta orrelariko bat da izkuntza aurrera erotea.

Ikusi gura genduke 1968'garren urtean Bizkaia'ko Diputazioa ta Aintamentuak euskera kultura bideetan sartzen: ikastolak zabalduaz, auzo eskolak (escuelas de barriada) bilingüismoan sartuaz, itzaldia euskeraz zabalduaz, euskal atzerkia laguntzen, eta abar.

Ikusi gura genduke 1968'garren urtean pralle ta monjen kolejoetan euskal gramatika erakusten. Baña ez klase ordutatik kanpora, bai baña ikaskizunen orduetan.

MEZAK

Meza gitxiegia dagoz euskeraz. Bilbo'n, bost meza dagoz, baña gitxienez beste iru bear dira: bi goizean, Abando'ko eleiz baten eta Indautxu' koren baten. Bat arratsaldean (oba bi), Bilbo barruan.

IZPARRINGIAK

Bilbo'ko egunkarietan, ez da tutik bez euskeraz idazten. Ia zein egunkari dan lenengoz asten dana, guztiok joan gaitezan bera erosten.

JAIALDIAK

Euskal jaialdietan, orain urte bi arte, erdera utsean egiten ziran presentaziñoak. 1966'an asi ziran lenengoz bi izkuntzetan egiten, eta 1967'an geyenak olan izan dira. Baña ondiño ez dira danak.

Ia datorren urtean, abenduan Maguinaria Electrica Bilbao'k eta Txindor'ekoak antulatuten dabezan jai andi bietan, euskeraz be entzuten doguzan presentaziñoak.

Aste ontan lortu dabe baimena EUSKERAZALEAK, lanean asteko. Barri ona da, ta gauzak ondo egiten badira, euren bidez 1968 izan leike urte on bat euskerarako.

Ikastolak, mezak, izparringiak, antzerkia, irratia. Diputazioa, Aintamentuak. Baserritarrak. Oneik dira datorren urtean landu bear diranak.

XABIER GERENO

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

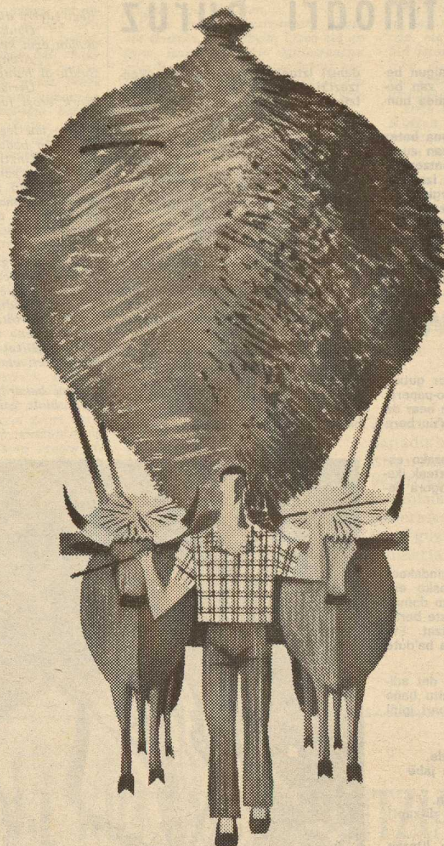
Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo,
Gijon, Iruña, Bilbo eta Gazteiz'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

sari zozketa

Sari bat 500.000 pezeta

sari bat	250.000	pezetakoa	250.000	pezeta
3 sari	100.000	"	300.000	"
10 "	50.000	"	500.000	"
10 "	25.000	"	250.000	"
20 "	10.000	"	200.000	"
100 "	5.000	"	500.000	"
500 "	1.000	"	500.000	"

guzira 3.000.000 pezeta

epea: abenduaren azken egun arte

Caja de Ahorros Municipal
Donosti'ko Aurrenkitegia

Iztueta'ren bertso berrien ritmoari buruz

Iztueta, aurtan azaldu zaigun bezela, gizon «polifazetiko» zan benetan. Gauza askotarako jaloa nuna bait.

Neretzat Iztueta'k esku-ona batez ere bertso berrietarako izan zuen, bertso-paperearako. «Kontzezi'ri» testigu. Lastima aundi bat izan da, aurtan olako jai ederak egin zaizkionean, bertso-papere eger au bir-agertu, bir-argitatu ez idana. Zarrok pozik artuko genduan; eta gazteai etzien kalterik egingo. Ez bait-zuan gaizki emango Zaldibi'ko plazan bertso paper orren saltzale on batek egun oietan, kanta-ta-saldu, ta saldu-ta-kanta...

Nere ustez, Iztueta'k, inor gutxi bezela ezagutu zuen bertso-paperearen teknika ta muña. Grazia bear da ortarako. Bertso-papereak ba' du bere grazia.

Nik gaur Iztueta'ren ortarako esku-ona agertu nai nuke. Gazteak ikasi dezaten, eta zearrok gogora dezagun.

Iztueta'k bere Kontzezi egindakoez gainera, beste itz-neurtu asko ere egin zituan. Bero dantzetako doñuak erasten zizkien itzak, nik uste berak egiten zituala, asko beintzat. Eta utsal-itxuran arren, oiek ere ba' dute beren grazi.

Letra oietako bat ipiñiko det adigarri, asieran, aurrera jaraitu baño leenago: ezkonberrien doñuari ipiñi ziona.

Ezkonberriak pozkidaz daude, egin diralako gaur elkarren jabe Elizan. Gauza ederragorik ezin izan. Alj orain banengo ni zuen ditxan!

Gauza bitxi asko señailea litzetxe bertso onetan: baiñan neretzat bitxi-ena, erdi-erdi-ko «Elizan» ori. Erderraz pie quebrado esango litzaloke itz orri or erdi-erdian. Guk «oin erre-na» esango diogu. «Oin erre-na». Itz orrek bertsoaren ibillia, ritmoa, eten egiten du. Ibilia eten, eta puntu rima berri bat sarrerazi: leen —abe; orain —izan...

Geienean erabiltzen ditugun bertsoetan, ritmoa ta rima, asi-ta-buka, beti bat izan oi-dira. Baiñan Iztueta'ren ontan ez da ola.

Puntu-aldatze onek astindu bat ematen dio bertsoari: betiko puntuak ematen digun lo-antxa astintzen du. Baiñan ez puntu-aldatzeak bakarrik; baita ritmoaren, ibiliaren, konposaren aldatzeak ere ematen du olako astindurik bertso-barruan. Eta orixe da «oin erre-na» egitekoa.

«Errena» esate ori nundikan datorren esan dezagun orain. Txalapartan jotzale batek eten gabe beti pausu berean ari duan lanari, tuktuna esaten zaio; eta beste jotzaleak teretan jotzen duanari, berriz, errena esan oi-zaio: errena, kopia alegia, pie quebrado: konposaren kontra dabilen oña, pausua.

Oyartzun'en toberajotzaleen artean tuktunari «biya» esan oi-zaio; eta errenari, «pikatzailia». Gure arirako guk egokiago degu «errena».

Gero ipiñiko ditugu Xenpelar'enak eta Bilintx'enak. Ikustagun orain len-

dabizi Iztueta'ren sonatuen, «Kontzezi'ri» alegia. Lenengo lendabizi Iztueta'ren sonatuen, «Kontzezi'ri» alegia. Lenengo bertsoa:

Maite bat maitatzen det maitaga-
[ri]ya;
begiya du ederra, guztiz argiya.
Daukat urruti;
bañan ezin det kendu buruti
aren itxura.
Saldu el baliteke pisura
urrian truke,
nork erosi faltako ez luke (bis).

«Daukat urruti», «aren itxura» eta «urrian truke»: iru oin «erren»; iru-
rok bertsoari ematen dioten grazia, ez da esaten errez.

Doñu berean, laburtzeago ezik, lenengo karlistateko mutilen kanta bat ba'zan, oin erre-na berdin erabiltzen zuana; baiñan ez Iztueta'ren ontan bezela puntua aldatuaz, puntu berari jarraituaz baizik. Begira:

«Iztueta», Antonio Valverde jaunarena.

(Kastilla-aldeko erri bateko sukalde bat d ugal):
Ango sukal-bazterrak ikustekuak:
labatzik bat-ere ez, falta auspuak;
alki senduak,
iru edo lau arri kontaletuak;
ango zokuak
eskondut ezkeroztik garbitzekuak
(bis).

Beste doñu batean, baiñan egikera berdiekoak dira Bilintx'ek «Ana Bixenta Olabe'ri» kantatu zizkionak ere:

—Nagusi jauna: auxen da lana!
amak bidaltzen nau Berorregana...
—Ai! bidaliko bazinduzke maiz!
zu ikusita kontsolatzen naiz.

Sinista zazu:
oso txoraturik nadukazu,
orren polita nola zeran zu.

Oraingo ontan Bilintx'ek ere, «Sinista zazu» dion oin erre-na, punta aldatu egin digu. Eta edozeinek nabari lezake nolako graziarekin!
Ikustagun orain Xenpelar'en bat edo beste. Errena ain nabarmena ez duala, baño au ere ari ortakoa da:

Iparragirre abilla dala
askori diyot aditzen;
eskola ona, eta musika,
ori orrekin serbitzen.

KONTXESIRI

J. I. IZTUETA (1767-1845)

Maite bat maitatzen det, maitaga-
[ri]ya;
Begi ederra du ta guztiz argia;
Daukat urruti,
Bañan ezin kendu det burutik
Aren itxura.
Saldu el baliteke pisura,
Urritaren truke,
Nork erosi faltako ez luke.

Ogeita lau leguaz nago aparte,
Bitaratean badauzkat milloi bat ate.
Guztiak itxirik
Nai arren, ezin egon ixilik;
Beti negarez,
Nere maita-maitaeren galdez:
Ote dan bizi,
Biotz-biotzeko nere Kontzezi!

Egunaz argi gutxi, gabeen illan,
Konsuelorik ez da neretzat inon.
Maitea gabe,
Egin ote nadin aren jabe
Oroituzean,
Zenbait pena nere biotzean
Ditut igaro;
Maite det, eta ez da milagro!

Ail au bakardadea eta tristura!
Nere biotz gaitoa ezin piztu da;

Ain dago illa.
Beti dabil konsuelo billa;
Bere artean
Benengo maitaeren aldean.
Ordutxo biko,
Pena guztiak lirake ilko.

Nere maitea, zutuz ni oroitzen naiz,
Egunaz, baita ere gauetan txit maiz
Lota ere bai.
Zu ikusitzeria ni joan naiz;
Libre banengo,

Or nintzake egun bigarrenago;
Naiz orduan il,
Ez nuke izango batere miñ.
Leengo gau batean egin det amets,
Bañan pentsamentuak beti aldrebes
Irtetzen dira:
Ustez nengoen zuri begira,
Maite polita,

Kofrearen gainean jarrita,
Kontu kontari...
Nai nuen baiñan, ez nintzan ari.

Maite nerea daukat beti gogoan.
Ai, orain banengo ni aren alboan
Ihoiz bezeluz!
Jaunak amets uki kimpli dezala,
Balitz konbeni.

Konsueloz ilko nintzake ni,

Nere uesten,
Maitetxoaren biotza ikustean.

Nere maite polita, ez da zer etsi;
Bigar ez bada ere, or nazu etzi
Lengo lekuan,
Allegatuzten naizen orduan,
Ail ura poza!
Nere maita-maitetxo biotza!
Zuri begira,
Pena guztiak azutko dira.

Zure gauza polit bat or det nerekin,
Izkribaturik dago letra birenkin:
K ta B dira;
Askotan nago oiei begira;
Ain dira piñak!
Maitetxo polita, zuk egiañak
Sedaz ederk,
Konkuan gorderik dauzkat beti.

Esperantzetan bizi, maite gozoa;
Noizbait kumplitu da gure plazoa,
Eta orduan,
Gauza txarrik ez artu buruan:
Lengoa utzi;
Ez degu pasatzen pena gutxi.
Preso sei urtez
Onduko gaituzte nere ustez.

OLENTZARO

(10'garren orrialdetik)

—«Erramua ereñotza dek euskeraz. Ta Olentzerok ereñotzakin egin-dako estalpen jarri bear dik, gauzak ondo egingo badira. Eskuan itaia. Ta, albatiz, enborra sutan...»

—«Ta pipa?»
—«Pipa, txorixuak, lukainak, botilla ardoa... geroago naastutako gauzak dituk... Sukaldeko tximilitik bera datorrenean, itaia besterik ez dik ekartzen eskuetan...»

—«Ta zer egiten dik Gagon gauko su orretan?»
—«Bere sua da. Berari eskeñitakoa...»

—«Nola, baña?»
—«Beste orren antzeko sinistek badituk Euskal-errian. Lazkau'ko Enparaundi baserriko etxeko andreak esaten zigan, gauko sua itzali gabe gorde bearzala, ildakoen animak gabeen etortzen ziralako, su artan berotzera...»

—«Oiek txotxokeriak dituk!»
—«Gure asaba zarrentzat etziran oiek txotxokeri: biziak eta illak, denak, alkarrekin bizi ziran. Tellatuean. Su baztarrean. Etxea zan eliza. Ta sukaldea, altara... Su orrekin (ta su guztien irudi ta sortaraztalle dan Eguzkiarekin) ba du gure Olentzaro zarrak zer ikusi...»

—«Bueno, jaunak, amaitu aldeue zuen itz-jario ori: (Dio Oto'k amorra eginda). Nerekin zer edo zer egin! Jantzi nola edo ala!»

Eztabaidatit argia sortzen dala...
Askotan txalapartak ere bai.
Danak etziran Pototo'ren asmoekin konforme.

Izan ere, ba du Olentzaro'k alako Zantantzaren itxura pikutuak. Zantantzar ta Olentzaro biak josten dira tximilitik bera. Biak zikin. Biak suarekin zer ikusi. Zantantzar gizarajoa sutara botatzen dute... Olentzaro, berriz, suaren jabe da.

Baioana'n eta Ustaritz'en erretzen duten Zantantzaren mota batzuek gure Olentzaro'n itsatsita gelditzea, ez litzake izango arrigarri... Leikiena da. Orregatik etziolen pipa ortzelatik kendu.

Ezta lukaika ta satorik ere.
Muturra beeztu zitoten.
Itaia ta erramua Pototo'k jarritakoak ziran.

Urten dute kalera.
Aterik ate.

Leenago Olentzaro andatan eramaten zuten; baña gaur astoa ta gurdia ekarri diote, bera eramateko.
Koplari, Pototo.

Berak kanta ta bestiak erantzun.
EUP: indartsu batekin aizen ziran atari bakoitzean. Gero Pototo ba-karrik:

«Emen elda gerade
berri on batekin
Beste guztiak erantzun:
«Orra, orra, gure Olentzaro
pipa ortzian duela...»

Asieran esan degun bezela,
Baña kopia oiek bukatzean musika ere aldatu egiten dute onoko au abesteko:

(«Artolak tauka» bezela):
«Olentzaro buru aundia
entendimentuz jantzia
bart arratsianustu digula
amar erraoko sagia...»

(«Andre Madalen» bezela):
«Ari naizela, ari naizela
nekatu zaizkit espanak,
etxe ontatik espero ditut
erial bi ta gaztañak.
Emango bazu emazu,
bestela ezetz esazu,
ate (i) onduan otzak iltzera
amak ez gaitu bialdu...»

Sakua bete dute gaztaña, intxaur, sagar, nisperro... saieski, lukainka, odolki... ta abarrez.

Sukalde aldeko bisigueren usai gozoa kaleraño dator:

«Mutillak, aurtengoa ere egin digu. Izan dezagula datorren urtean berrik egiteko grazia, katea eten ez dedin.
Gabon eta berri on!»

«Gabon!»

Gabon aparia gertu dago Oto'ren etxian.
Denok mai inguruan diela, aitak ogiaren muturra kendu ta gordetzen du datorren urterarte...

Baño... utzi ditagun pakean.
Gaurko aparia sende artekoena da. Eurentzako bakarrik.
Ez litzake egoki gu begira gelditza.

ANES LAZKAU'ko

IRRATIAK, ZER?

IRIONDO*tar JOSE MARI

Urtearen azkenengo kontu-ateratzea. Zeru'ko Argiztik, aspaldiko izaildiaren ondoren, lan bat eskatzen ditate. Irratiak, Euskalerrian, zer egiten dute?

Beste askoren artean, lan bat egiteko dut. Baña, bide ezaguna da au nerretzat. Eta, gaitz-erdi. Ontzat itzegitea, etzait nekagarri.

Nunai bezelaxe, Euskalerrian, baditugu irratiak. Euskaldunak ordea zenbat? Tira. Noan beste bide batetik, azterketa ori eta neri eskatzen zaidan lan-eta. Galdere egina dago. Eta, orrek, nere burua enginatu enaizela bizi adierazi nai du.

Irratiak, edonun bezela, Euskalerrian ere nunaira sartzen dira gaurko egunean. Goizetik illunaberrera, sukaldere-sukalde dira, etxean dago-narekin. Eta, zorioneko "Transistorreari" esker, mendian edo playan ere, an izaten da irratiaren dalmaia, entzulearen gain. Orduan, gure elburua ori dote, goazen euskaldunaren gain irratiak du inarra azter-tzer. Baña, nola?

Leengo seña bezela, esate baterako, abestiak aitatuko nituke. Modak sortu ditun berrietasun eta berrikeriak, abestietan eldu zaizkigu. Eta orduan, abestiak modakoak bat-ter ere, gasteak eruz kantatzen di-tu. Atzerri-izkuntzetan ordea. Eta, gaitz orren sendagarrri (etzakigu zenbaterako sendagarrri) or eldu zaizkigu irratiara, atzerriko abestiak euskeratzearen ondoren. Atzerri-koak baño gaizkiago jarriak. Erdiz-ka zintaratuak. Baña, ala ere, modak abestiak euskeraz kanta ditezela iritzi eta lortu degu beintzat. Atze-rriko jokarak, begiz, belarritz edo... zeratik sartu zaizkigu. Eta gaitz orren erremedio dira aita ditudan le-engo lanak, abesti euskeratzeak. Eta ori naioak, gure orriaren be-rruan begiak jozi ezker. Baña, i-ge-si dijon urari, leengo beintzat, bi-dea itxi bear baio, gero berriuan bear dan gisan lantzeko. Orren lan berdintsua da, orainarte egin dan

ori. Irratiak zabaldu duten oitura ori.

Egin diran abesti berriekin, zer esanik ez. Erriaren tartean, abeslari bati entzuten egotea gertatu izan zait. Eta, euskeraz "orain, GURE BIDE GALDUAK kentuko dit-zuet" adieraztean, "bai, irrati-entzun nihan atzo" entzutea ere, ger-tatu izan zait.

Entzuleak, zer entzun ua ikasten jauten dira. Eta, geienetan, entzuten begi-belarri jari bearrik ezta. Irrati-aren lanik bikaina, atentzio geiegi-jari jarri gabe dagonari, uste gabean gogoia ota eta lantzea izan oi da.

Irratiak gure gain duten indar edo influentzia, etza abestietan ba-karrik gelditzen ordea. Ori, gutxi litzake. Orrek, irratiak lan baterako bakarrik dirala esango liguke. Ezta ordea ala. Galtzen zijoazen euskal-itz asko (ez garbiki edo zikiñe-giak), entzuleen artean berriitu eta familliko egin dira. Kaletar eta ba-serriarriak, badituzte bakoitzari es-keintako sinok gaur-egun. Eztegu esango, zearo gizonenak dauka-gunik; baña, ustegabeen, kezak eta... asmoak sortzen dira. Akats aundi eta txiki guztiekin, Euskale-rrian bertan, gizakien arnas-berri bat sortzera egin dute radioak. Bear ana? Ez, noski.

Eta, gai onetan sartu ezker, esan bearreko da, askok irratiatik itxa-ro dituen ere, ezala irratiaren lana. Lan astunak, aundiak, ezira irrati-zenbaterako. Lagungarri bat izango dira auek; baña, lagungarriak, gero beste bide batzuk bear dirala esan nai du. Gure lan-bide auek, bere iz-kuntza bat dute. Ortik irtetzen asi ezker, geiegiako anetsen paretak-ontra juan gintzeke. Lan ori, erri-ko taldeentzat uzten degu; ortan alegindu bear diran askorentzat. Agian, askok ezute ala usteko; ba-ña, orrela pentsatzen dutenak, gure bide berditetan jarriko nituke, illa-bete batzuetarako, gero kontuak garbigo atera ditzaten.

Irrati-bidez, euskeraz egin danaz, naioa dala iraditzen al zaigun? Ez noski. Egin dana naioa dala pen-tsatzea, pott egin eta bidean geldi-tzea izan liteke. Gure gaztetasin eta lan-gogoak ordea, ezigu ori on-tzat ematen. Lasaitu ezipada ere, irri-par bat egin dezakegu ordea, egindako lanak ondoren bat, mogi-mentu bat sortu izan dutela pentsa-tuz. Orain dirala urte gutxi, inork egin gabeko bideetan asi giñan, se-rioki euskerazko irrati-saio batzuk antolatzen asi izan giñanak. Ondo-rengok, zerbat egina arkitu aal izango dute. Garai bakoitzari, beste edozein izkuntzetan bezela, bere pa-rean eutsi aal izango diote.

Gaur gaurkoz Euskalerrian irra-tiak egiten ditun lan bezela, aiatu dezakegu, batzuk: izkuntza erakus-te (eta iri iriarenzaila lana trudi-tzen, ikasleak ingurari maitu bat ezipada beintzat), angio eta emengo berriak zabalzea, gertakizun guztie-tan, beste alderdiak irratiak egi-ten duten bezelaxe, gu ere an iza-tea...

Apustu eta ikuskizunetan, lan aundiak egin dira Euskalerriko irra-ti bidez. Etzeko berriak dakizkit ongien: eai edo aste, jai-aldi (apu-tu, antzerki... zerbat danean, an izaten gerala. Eta gero, geuri zaiz-kiago esandakok, entzuleak za-pla-zapla, izetik-ortzera esaten di-tuztela. Ori, ezte esan bearrik, irra-tiaren dalmen aundiaren frutu bat dala.

Egiten dana, baster guztietara irixten da. Eta jauten dan tokian, indar berexi bat ba-duala. Bestela, zenbat jai-antolatzailek, zertan ez-figute lasaitasunez uzten, nai ditu-ginak zuzenean ematen? Jendea fal-tako ote zaien bildar diralako. Eta... etzetadan inor seña-latu, errudun dala esanaz. Ori, bear danean egin-go bai'dut.

Bear añanean, ez, Baña, irratiaren, euskeraz edo erderaz, eta geienetan

euskeraz, gai asko ikutzen dira: kultura-gaiak, zenbat prolema, ba-serri eta erriko gizonarentzat on di-renak. Inork egiten ditun lanen be-rrri, azkar zabalzen da, besteak ere ikasbide bat dezaten.

Gaur guztia zeat-zeat aitatu eta ikutzea, lan zabal, luzea eta as-tuna izango litzake egilearentzat ezetki, irakurle litekenarentzat ere. Gaur bat da egia, nai dunak aitortu eta nai ezunak ez: ZERBAIT egin dala.

Ala ere, etzetea inork pentsa, egin danarekin lo ta amets egiteko asmoz gabiltzanik. Eta, agindu au, ezta itzaldi guztien bukaera moldetu oietako bat. Oraindik bide asko di-ra egiteko. Zailak, egunetik egune-ri zabalzen dira, emango zaienari begira. Euskalerriak, beste edozein erri bezela bearreko ditu irratiak eta irratiaren lana. Euskaldunak? Ez-

tiqzuu pentsatu eztan gauzarik esa-ten, irakurle.

Erria, gizonak, gaztedia, gaur be-rrien bila dabil. Eta guk, aal de-gun eran beti, oso motel bai-gera, erantzun nai genioke entzuteko ger-tu dagon orri. Entzuteko gertu be-rriz, eta... egiten ditugun dei guz-tiei jatoritasun berdingabe erantzute-ko, euskaldun asko dira gaur. Ez-tiot gezurrik. Erakusbide asko artu dedalako diot esan dedana.

Urte berrian sartzerakoan, biotza ikutzen digun gogoia, aurrerago eta goorago-gogoa da. Egial Eta gogo-arekin batean, NAIA eta BEARRA ditugu bide-erakusle. Lan berdina egiten duten guztiei, gaurko ame-tsetako idaz-lan onen bukaeran, ori-te te bera eskatuko nteke: URTE BERRIZ, aagin berriak! Zazra ondo amaitu eta Urte be-rrri on bat izan.

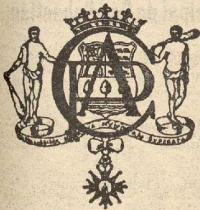
Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALAK

Iru milloi pezeta sarituko dira zozketan

Bi sari	250.000	pezetakoak	500.000	Pezeta
Lau sari	100.000	»	400.000	»
Amar sari	50.000	»	500.000	»
Amabost sari	25.000	»	375.000	»
Ogei sari	10.000	»	200.000	»
85 sari	5.000	»	425.000	»
300 sari	2.000	»	600.000	»
436 sariak			3.000.000	»

Sariketa onetan sartzeko onela izango dute aukera, bai kartilla ARRUNTAK edo ORDINARIOAK; bai EPE JAKI: ERAKOAK; bai LANGILLE AURERAPENEOAK:

1967garren urteko Abenduaren 31'an, gutxienez

15.000 pezeta jarriak dituztenak
10.000 pezeta jarriak dituztenak
5.000 pezeta jarriak dituztenak
1.000 pezeta jarriak dituztenak
100 pezeta jarriak dituztenak

sari guztietarako eskubidea izango dute.
50.000 pezetatik berako sarietarako
10.000 pezetatik berako sarietarako
5.000 pezetatik berako sarietarako
2.000 pezetatik berako sarietarako

Dirua jartzeko epea, Abenduaren 31'rarte daukazu.

Aurrera zazu ta obeto biziko zera.

GUERLES A

Jose Estornes Lasa'rekin izketan

"Uztarroitz eta Izaba ikastoletan 140 bat neska-mutiko euskera ikasteko"

"Erriberatarrak, gizon ausartak, batzuek euskaltzalasunez joak duade"

"Nabarroa'ko Diputazioak artu dituan neurriak, ez dira naikoak izango, euskera ikastera lenengo ikastoletan beartzen ez ditugun bitartean"

Azaroaren 19'an napar asko joan zuten Erronkari'ko bailerra aldera. Erronkari'ko dego, —Maritxalar'ko Markesak bere izketaldian esan zuan bezela—, "Foruzko Foruen ik" dan bailerra.

Egun orretan, bailerako seme dan Jose Estornes Lasa, Naparroa'ko Euskal-Jakintza Mintegiko lagun izendatu eta bere sarrera nautsi jaleratu zuten.

Joxe adikideak merezi du oharre or, Orainxe bukatua du Erronkari'ko aurrentzat berebiziko ikasbidea, begi ta belarrietatik sartze-koa.

Bailerako Biltzarak oso arrera aundia egin zion Estornes jaunari; ta egunari zegokionez, Erronkari'ko solainko dotore'lan agertu ziran batzarreara. Gertaera au ospatuz, Jose Estornes Lasa'rekin izketan al di bat izan degu:

—Erronkari'ko erri auek berebi- ziko jalak antolatuta bear lituzkete. Ia derizkiot, aurrez zabalkunde ego- kia eginaz. Zer diotzu ortaz?

—Erronkari'ko gauza asko piztu bear lituzkelakoan nago. Olen ar- tean, 1917'garren urtetik alde aie-

tan ixildu dan ttuntuna. Ain jan- tzi dotoreen jabe dan bailerak ikuskizun zotagarriak antola ditza- kela uste det.

—Ta ori erreza al-da, ala eragoz- pen aundiak ikusten dituzu oria- rako? Dantza berriro piztea, erre- za litzake. Koxkarik zaillena, jan- tzi balio aundia da; oso garesti- jutzen bait.dute. Urbeltz eta Li- zartza'ko dantzariak, bi aldiz ego- nak dira Izaba ta Uztarroitz'en, eta Izaba'ko gazteei ia osorik erakutsi- diete. Ilabete ontan, berriro ja- rraituko dute erakusten.

—Diru aldetik, galaran ala ira- bazian aterako lirake jai oiek?

—Ttuntuna egoki berritzen ba- dute, irabazian aterako lirakela uste det. Jakina, gutxiñez zortzi- bikote edo gisago bildu bearko li- tuzkete, uztaiari dantatu bear bait- dute. Maizegi egiten espada, ta erri- bakoitzean bein edo bitan erakus- ten ba-da, jaiak etekina eman le- zakeelakoan naiz.

—Euskal-Folkloreak Naparroa'n euskaltzalasuna esnatu al-deza- ke?

—Galdu ditugun gauza guziak, be- rritzen ba-ditugu, etreko mailasu- na ta esagueru ugaldunak dirute. Ta Erronkari'ko baileretan, berta- ko famili euskaldunak osatzen du- te ngo bizilagunen zerrenda. Jator- jarri degu odolaren aldetik, beraz, bailerra ori.

—Ta euskal-kutsurik aundiena duan "euskari" begirutzen ba- diogu, nola ikusten dezu Erronka- ri'ko euskeraren piztuera? Zenbat- erriara zabaldu ditekete euskal-es- nara ori.

—Gaur-gaurkoz, talde talke bat ba-degu, ango euskera itzeigien da- kiana. Ederki agertu da au, mag- netofonoz artu diran alkarizkete- tan.

—Galdere zaillak egin zaizkio, adi- bidez, Balbina Ederria andrear, ta erantzuna bereala eman zuan; ego- ki, gainera, 180 galdere egin zi- tzaizkion bazkal aurrean. Orreka- tik ezik onik eginen. Erronkari'ko euskaldunarrak dirala esaten du- tenean. Geroa, ausaio!...

—Ori, jo ta ke lan eginaz egiteko gauza da, ta ezta erreza izango.

—Euskera orrek, istillu portia sor- tuko du, ta une ontan oso eroso- etorriko zaigu zarafa ateraztea, jendea esnarazteko, Oraingoz, Uz- tarroitz eta Izaba'n asl nai degu. Gero... nork daki erriak nola eran- tzungo duten? Ori geroak eraku- tsiko du.

—Zenbateraino gorde ditekete Erronkari'ko euskera, ain balio- aundiko ori?

—Gaur ederkiki esagutzen degu euskera ori, Luziano Bonaparte- Printzeak osorik jaso zuan ango

aditza edo berboa. Astete'ren do- tria ere ango euskerara itzulia ba- degu. Baita 50'garren eresia ere; ta gainera, Iru gazteak labe-su er- dian kantatu zuten ereserkia. Men- digatza'ren eskutitza, Hualde'k idatzitako San Mateo'ren euske- rabena eta azkenik, Naparroa'ko Liburutegian dauzkagun Erronka- ri'ko euskaltzaren bereiztasunak eta agiri batzuek, dira ta beren asmoak iristeko ke- den aundia dute. Ango abizenak, deliturak, Gipuzkoa'ko zenbait erri- tan baino euskidunagoak dira, Uga- riago ditugu alde aietan gure odo- lekoak.

—Ori aietako batzuek, euskaltza-

—Amar bat urtean, euskera au- ziara galduko litzake, Orain alegi- nak egitekotan gera, euskera ori- utsera jexi ez dedin. Bizi diran la- rogeitaka urtedun zaarrak il bai- no lenago, ainbestean itzeigingo ez- duten beste batzuek sortu nai di- tugu. Gal ontan zegoen oztasuna, galdu nai genduke. Uztarroitz eta Izaba'ko ikastoletan asiko g e r a- cin da berrogei bat neska-muti- korakin. Lana aurrera ateratzen ba-degu, beste errietara zabaldu- ko da egiteko ori. Naparroa'ko Uni- bersidadean ikasten ari diran ikas- le erronkaritarak, euskal-liburu- en zal-zai daude. Au oso eragikorra izango da beste naparrentzako,

tan beartzen ezitugun bitartean. Gero, Erdi-Irakaskintza ta Unib- ersidadean gramatika ta elertia ira- katsiko lirake. Au ezin egin dezake ez Naparroa'ko Diputazioak, ez bes- te Euskalerriko agintarrietako inork ere.

—Uti dezagun prantzes-izkera ba- koltzaren borondatean, eta jarri- ditagun eskoletan alemanez, naiz- ingelesez itzeigien. Ikusiko gendu- ke urte gutxi barru zer gertatuko litzaiokeen prantzes-izkerari. Zer- gertatuta da Ingeles eta espaini- ol-izkerarekin Filipinas'etan, tagalo- izkera legeko jarri daneliko Gal- nera, Naparroa'ko euskera piztu- dedin, lenago il egin bearko luke,

Jose Estornes Lasa, Naparroa'ko Euskal Jakintza Mintegia'n sarrera egin zuanean, jaun auek maiburuan zu- den, ezkerretik eskubira: Mayo, Izaba'ko konzelajia; Tapia, Izaba'ko alkatea; Marko, diputadua; ta Erronkari'ko alkatea.

Gayarre'n oroitarriaren aurrean agertzen diran anai-arreba otan iku- si genezake Erronkari'ko jantzi- en balio aundia.

Estornes Lasa'k eman zuan itzaldian izan zan jende pilla.

letasunez joak daude. Falzes'ko abesbatzak ederkiki erakutsi zuan. Azkue'ren itzeigiarakin eta oni bere herritzean egingo zaizkion osa- garriekin; nere anai Bernardo ta Mariano'k bildu dituzten ango esareekin (ortan artu bait.dira 1922'garren urte eukero), ezin di- teke galdut euskera ori. Ortik go- ra, neronek ere euskera orren mu- ga-itz, itz-urren, mintoa (ain be- reiza bailerra orretan) jasoa dau- kat.

—Zenbat dira Erronkari'ko eus- kera ikastera erabakiak diranak?

—Eliz, Erriko Etxe eta kaleko jen- deak, oso bero artu dute asmo au.

—Nola ikusten dezu Naparroa' ko euskeraren etorrera? Naparroa, Euskalerriarrentzat ikasbide blurtu al-diteke?

—Naparroa gerta ditekete beste Eus- kalerrien ikasbide ta eredu. Bere Diputazioak, izen eta nortasun aua- dia du gure artan. Ta bi gauza oiek indartzen ari dira. Aldundi- orrek antolatzeko duan egitarauak aurrerakada aundia eragingo dio erriari. Alegiñak ezitza alperrik izango. Lenengo aldiz Ego-alde- tik etorriko zaio laguntza euskerari; Iruña, erdal-aldean bait.dago gaur.

—Ta zer diotzu Erriberatarren euskaltzalasunaz?

—Erriberatarrak, gizon ausartak gogo ori, Bartzelona'n euskal-kan- tak abestuz. Erriberan, gainera, beti izan dira euskeldun berriak.

Erdeldundutako errietan, edozer euskera berdin zait erakusteko. Baina bertan euskeldun batzuek gelditzen ba-dira, ango euskera berdin xiti erakusteko. Baina ber- tan euskeldun batzuek gelditzen ba- dira, ango euskera erakutsi bearko da, gelditzen diran euskal- dun ondar oien laguntza gere alde- jartzeko. Nork daki, Erronkari'ko euskeraz bere itz-urrenarekin eta mintto bereziarekin, etorkizun argi- ren bat izan ote-dezaken... Baille- ra orrek eragin dudan erri bazueta- tan, sailo batzuek egitekotan gera. Edozein euskera berdin da. Ala ere, Gipuzkoa'ko euskerak liburu gela- go du bere alde. Lenengo aldi on- tan, euskaltzalasuna piztu nai degu.

—Erria konturatu dedilla egiteko ontaz.

—Naparroa'ko Diputazioak artu- dituan neurriak, naikoa al-dira?

—Ezta naikoa izango, euskera- ikastera ikasleak lenengo ikastole-

ta ori ez da gertatuko. Oso zailla da izkera bat zeoro litzea, Kristo- ren garaiako armeniar-izkera orain- dik itzeigien duan famill bat eza- gutu izan det. Emen ere beste ala- beste gerta ditekete, Europa lenago zibilizatzen espada, emendik bi mi- lla urtera. Araxo au, izan ere, ja- kintza ta kultura-kontua besterik ez da. Kontu au, ezin jarri ditekete botoetara; giza-lazerak berekin da- karren eskubide baita. Zuzenta- sunak gizarte aldetik eta Gober- nuaren aldetik biziro eskatzen bai- du ikasera babestea. Ta ezin ditekete ontan hanatu, mendeko batzuek eta besteak.

—Euskera ez dala litzen, esan bear degu; euskera il egiten dute-ta.

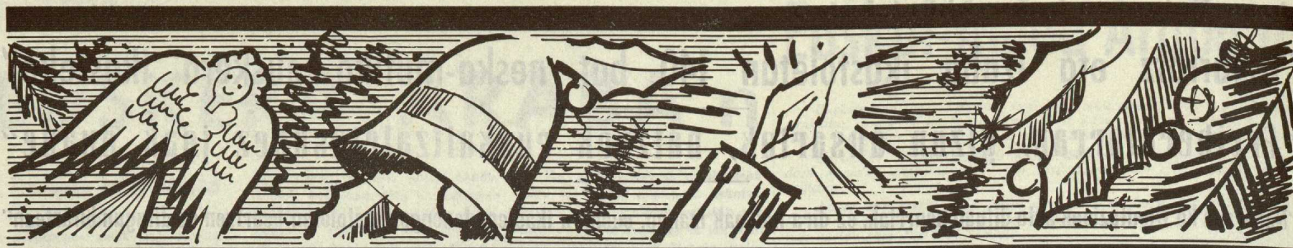
—Leno urtetan, makilla ta eras- tuzen eskoletan, Gaur ezta ori egi- ten; orain ezpailitzake ori eginen utziko. Gaur eskoletatik kanpora eukitzen dute, alderik gabe ito de- din; ta usaldunak, euskaldun as- ko, bat ere ardurarik gabe geldit- zen dira, ori ikusi aren.

—Ta azkenean, nola dirioa Erron- kari'ko euskeraren ikasbidea? Lase- ter ikusko al-degu argitaldia ta bailerako gazteen eskuetan jarria?

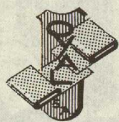
—"Erronkari'ko Uskara" izena izango duan ikasbidea, ilabete ba- rru kalean izango degu, ta beste- rik gabe ikasleen eskuetan jarri- ko degu.

—Erronkaritarren artean oso mer- ke zabalduko da; eskoletan, utsean bonafutko da bailerra barruan. Gu- izkelfia ezagutu nai duten beste euskaldunen artean ere, zabaldu- ko da al-den neurrian. Oso ederkiki antolatuta gelditu da, ta batez ere, ango euskera garbi ta zuzen dakar. Itz berriak eztegu sartu; ta agian, beste euskeratan sartu ditezke itz- batzuek, gure ontatik artuak Ala; ikasgu, aietxe, izenburu, etxegal- nea, oridundu, ta abar...

ERRATZU

ZORIONAK

OYAL S.A.

OIAL ETA EFORRUTEGIA

garibay, 4

DONOSTIA

ARLIGUI

ELEKTRIKA GAIAK
ETA TRESNERIA

urbieta, 36

DONOSTIA

RESTAURANT
AITA MARI

portu kalea, 23

DONOSTIA

**arte
san telmo**

ANTIGÜEDADES - DECORACION

31 de agosto, 36

DONOSTIA

★
EGUBERRI ON